

Türkiye'nin Avrupalılaşıma Süreci ve Diplomasi Muhabirleri: Diplomasi Muhabirleri Türkiye'nin Avrupalılaşması Üzerine Nasıl Bir Katkı Sunabilirler?¹

THE EUROPEANIZATION PROCESS OF TURKEY AND THE DIPLOMACY JOURNALISM: DIPLOMACY CORRESPONDENCES HOW CAN CONTRIBUTE ON TURKEY'S EUROPEANIZATION PROCESS?

Dr. Serhat KAYMAS

Hacettepe Üniversitesi,

Ankara Sanayi Odası I. Bölge Meslek Yüksekokulu

Ankara

Özet: Bu çalışma; Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkilerini, egemen siyasal konjonktürün dışında bir iletişim sorunu olarak ele almaktadır. Ulusal gazetecilik kültürünün, ülkenin dış politikasının Avrupalılaşmasındaki etkisini sorgulamayı amaçlayan çalışma, merkezi Ankara'da bulunan Diplomasi Muhabirleri Derneği üyeleri ile derinlemesine görüşme tekniğine dayanmakta ve Türkiye'nin, Avrupa Birliği ilişkilerinde önemli bir aktör olarak konumlanan diplomasi muhabirlerinin bir yandan mesleki diğer yandan Avrupa Birliği algılarını değerlendirmeye yönelmiştir. Ulusal dış politikanın, Avrupa Birliği ilişkilerini belirleyen önemli bir unsur olduğunun değerlendirildiği çalışma, Türkiye'de diplomasi muhabirlerinin Avrupa Birliği algısını değerlendirerek, ülkenin Avrupalılaşmasında nasıl bir katkı sunabileceğini sorgulamaktadır. Diplomasi muhabirleri üzerine gerçekleştirilen çalışma, gazetecilik üzerine yeni bir uzmanlık alanına duyulan ihtiyacı vurgulamakta ve yeni bir uzmanlık alanı olarak Avrupa Birliği muhabirliğini önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dış Haberler, Diplomasi Muhabirliği, Uzmanlaşmış Gazetecilik, Avrupa Birliği Muhabirliği

Extended Abstract: This study is deal with the Turkey's relations with the European Union considered as a communication problem outside the conditions of dominant political conjuncture. The study which is aimed the investigates of the national journalism culture's affected on the Europeanization process of the national foreign policy is carried on the members of Diplomasi Muhabirleri Derneği (**Association of the Diplomacy Correspondence**) in Ankara and the study is based on deep interview techniques. The article is based on a far-reaching research which is called **News Sociology: Diplomacy Corresponding in Turkey** and explains and

¹ Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Birimi tarafından kabul edilen ve desteklenen 1179 Numaralı, "Haber Sosyolojisi: Türkiye'de Dış Haber Muhabirliği" isimli araştırma projesinin destekleri ile gerçekleştirilebilmiştir. Çalışmanın Yazarı, projeye sağlanan desteklerinden ötürü, Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinasyon Birimi ve Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne teşekkürü bir borç bilmektedir.

explores the media especially foreign news journalist's role on the Europeanization of the Turkey's foreign policies. This study has argued that the journalist role on the Europeanization process of the countries is conveyed vital importance at least two interrelated dimensions. The first dimension is stemmed from the ongoing process of European Union and candidate country's relations. As Eva Polonska-Kimunguyi and Patrick Kimunguyi (2011:519) have argued that "with the arrived of broadcasting, the existing and already well-informed identities could only be maintained, not produced a new...national media are still national in their focus". However as the couple of Kimunguyi are right in their comments, the article has argued that the national media and especially foreign new correspondence are still important actor for the Europeanization process of the countries. This hypothesis is important especially in the relations of Turkey and European Union. Because the European Union and Turkey relations are structured by the communication deficit particularly since 1999 Helsinki Summit, the diplomacy correspondences role on this process is gained critical importance. Diplomacy correspondences have conveyed synchronously two roles in the process. The first, diplomacy correspondences as an "independent actor" of the relations between government's and the public sphere and the second as an actor of the constructor of the meanings. As Federica Bicchi (2014: 240) have pointed out "European Union's foreign policy is product of the Europeanization of information and knowledge process". Therefore one question is very important there even before. This question is related "this process how is the constructed in the national media and diplomacy correspondences". The study is address to discussion on the foreign news corresponding is the discussion with those correspondence on the one hand their occupational and on the other hand their European Union's perception. The main arguments is based on the national foreign policies is the important determinants on the European Union's relationship and attitudes within the pointed out this study is evaluated the attitudes and perception of the foreign news correspondence and investigated their possible contribution to the Europeanization of the national foreign policies. During the research, researcher has aimed the investigated the attitudes and point of view of diplomacy journalist to the European Union and in this regard the investigation of the "national media logics" to the Europeanization process of the Turkey. This study research questions are determined as follows: 1) How can media organizations and news designs carried out within communication studies be readdressed considering the daily working practices of the reporters? 2) How should the reporter establish the relationship between the news source, the mass media involving such news resource and the news produced during the news production process? 3) Regarding the second question, how should the relationship between the reporter and the agency he/she is involved in be determined? How is the Democracy of News Center as well as the reporter's interaction with editorial policy determined? 4) How does the reporter evaluate his/her profession within a self-reflection process? 5) In what circumstances does the reporter identify his/her perception of his/her profession? 6) How does the reporter identify the concept of newsworthiness concerning his/her profession and by what processes is he/she affected within the agency he/she works in? Is the reporter able to participate in the determination of broadcasting policies? 7) How are the ethical values perceived by the reporter? How does he/she interact with ethical values within the agency he/she works in? 8) How is a reporter's position in the new media and particularly in social networks determined? What kind of an area does the new media offer for the reporter? 9) What kind of a pattern is offered by the relationship between the reported and the news sources? How do the reporters react to interventions to the news as well as the "manipulative guidance" by the news source and what kind of measures should be taken by the reporter in this respect? 10) How are the balances and dynamics affecting the process of news production in Turkey shaped? How are journalists, censorship and self-censorship perceived in Turkey? Do the reporters support the thought that the censorship and self-censorship are common? Which are the news subjects mostly censored in Turkey? How are the political, cultural and economic factors as well as the social power and government which can influence the news in almost an interventional level evaluated by the reporter? 11) The reporter's organizational problems and whether or not the union rights are used in Turkey. This will particularly provide an important data on how the rights of a reporter, as an employee, arising from his/her employment are assessed. 12) The reporter's income in Turkey and the evaluation of wage polarity in the media sector 13) a reporter's employment continuity in Turkey and

the average number of years a reporter is employed in an agency. In addition to closed-ended questions, the self-reflection processes of the reporter is understood through the questionnaire studies conducted based on the Likert scale method. Within questionnaire studies, an important data on labour mobility is aimed to be obtained by comparing the total years of service of the reporters in Turkey with their years of service in the agencies they work in. As such, ranking problems in the media sector as the most important and unimportant ones offers an important data about their professions in determining attitudes toward the profession of reporter. In the appendices of the project the questionnaire studies conducted as well as the questionnaire which was re-prepared but gained an expansion potential with the progress of the study are presented. The third method of the study is the in-depth interviews. In-depth interviews will be used as explanatory and descriptive within the study. Since the interviews planned are based on a semi-structured nature, the pre-prepared questions will, much the same, ensure new questions and more detailed descriptions to arise and participants to give detailed information considering the flow in the progress of interview. Compared to both questionnaires and participant observation technique, the in-depth interviews made prior to project proposal presents much more information. This matter will be explained in detail in the method and original value sections of the study. The other method of the study is the critical discourse analysis performed based on the corpus analysis. Through this method, however, the interaction between the reporter and news as well as the differences over the publish format of the same news on newspapers and television will enable mass media to produce information with regard to the existing conditions. And finally, the study is pointed out the needs a new expertise field of the Turkey's media and proposed a European Union Journalism as a newly established expertises in the journalism.

Key Words: Foreign News, Foreign News Correspondence, Expertise Journalism, European Union Journalism.

“Küçük ofislerde çalışan ve küçük yerlerde yaşayan sınırlı sayıdaki insanlar, dünyanın çehresini değiştirebilir.” (aktaran Horsley, 2008:39.²)

1. Giriş

Bu çalışma; Türkiye'nin “uzun ince yolculuğunu”, bu güne değin üzeri kısmen örtülen, kısmen ertelenen hatta bir bakıma yanlış değerlendirilen bir sorun içerisinde bakarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Öyle ki egemen siyasa eliyle neredeyse ülke içi bir siyasa aktörü olarak Avrupa Birliği'ne gösterilen ilgi, ne siyasa ne de iletişim çalışmaları içerisinde böylesi bir yer edinebilmiştir. Üstelik Türkiye ve AB ilişkisinin bizatihi kendisi tam da bir iletişimsel açık üzerinde kurulmuşken, bir iletişim sorunu olarak söz konusu ilişkinin bütüncül bir tartışmanın odağında yer edemediği görülür³. O kadar ki, Türkiye'nin Cumhuriyet öncesi dönemi de bir yana bırakılmak üzere Avrupa Birliği ilişkileri Cumhuriyet tarihine paralel bir anlatı oluşturmasına rağmen, henüz eyleme

² William Horsley'den (2008:39) aktarılan yukarıdaki söz, Berlin Duvarı'nın yıkıldığı 9 Kasım 1989 tarihinde duvarın Doğu Almanya'ya açılan cephesinde anonim bir söz olarak bulunmuştur. Almanca yazılan sözün orijinal ifadesi “*Viele Kleine Leute die in vielen kleinen Orten viele kleine Dinge tun koennen das Gesictder Weltveraendern*”dir. Sözün bu çalışma içerisinde alıntılanmasının nedeni, Türkiye'de ülkenin geleceğini önemli ölçüde belirleyen dış gelişmelere dair kamuoyunun bilgilendirilmesini sağlayan dış haber, ya da kendilerini tanımlama biçimi ile diploması, muhabirlerinin gerek çalışma gerekse gündelik yaşam pratikleriyle önemli ölçüde uyumlu olması oluşturmaktadır.

³ Gerçekten de, Hakan Yılmaz ve Emre Erdoğan'ın (2012) yakın dönemli ve geniş katılımlı çalışmalarında tam da böylesi bir iletişim eksikliğini / açıklığını gündeme getiren unsur neredeyse bütün bir çalışmanın özetini henüz kitabın başlığından itibaren ortaya çıkartmaktadır. **Bizi Yanlış Tanıyorlar: Avrupalıların Türkiye ve Türkler Hakkındaki Algıları.**

dönüşme dahi bir iletişim stratejisinin, “ Avrupa Birliği İletişim Eylem Planı Stratejisi”, ancak 2014 yılında siyasa içerisinde yer edinmesi söz konusu ilgisizliğin somut bir göstergesini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkileri sürecinde açılması planlanan yeni dönemin, bu kez iletişim çalışmaları içerisinde Avrupalılaştırmanın⁴ tartışılması için önemli bir uzam oluşturduğu belirtilmelidir. Bu çalışma içerisinde de zaten, Türkiye’nin ulusal dış politikasının Avrupalılaşmasında ulusal medyanın daha özelinde diplomasi muhabirlerinin rolünün tartışılması tam da böylesi bir uzamın oluşturduğu çağrıya, en azından bir yanıt verebilme, kaygısı bulunmaktadır.

Türkiye’nin; AB ilişkileri, egemen siyasal gündemin dışında kalan alanlarda bir iletişim / iletişimsizlik sorunu olarak nasıl değerlendirilebilir? Türkiye’nin hedefini tam üyeliğin oluşturduğu Avrupa Birliği “yolculuğunun” açtığı kesit içerisinden bakarak, iletişime nasıl bir değer yüklenebilir? Bu doğrultuda, üstelik Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkilerinin kurulduğu özel bir uğrak olarak medyanın ve daha da özelinde diplomasi muhabirlerinin ulusal dış politikanın Avrupalılaşmasında nasıl bir katkıları olabilir? Türkiye’nin ulusal gazetecilik kültürü, ülkenin dış politikasının Avrupalılaşması ekseninde nasıl değerlendirilebilir? Sorularının yukarıda belirtilen üstü örtülü sorunun tartışılması adına özel bir rolü olduğu belirtilmelidir. Bu çalışma içerisinde de, Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkilerinin oluşturduğu iletişimsel eksen sözü edilen soruların tartışılması üzerinden değerlendirilecektir. Türkiye’nin, Avrupa Birliği üyelik potansiyeli söz konusu olduğunda, sürecin yalnızca egemen siyasal ve ekonomik gündemin değil bununla birlikte, kamuoyu algısı ve iletişim kanalları üzerinden de kurulması tam da siyasal süreç ile kamuoyu algısı arasında yer alan diplomasi muhabirlerinin Avrupa Birliği algısının tartışılmasını hem önemli hem de gerekli kılmaktadır. Gerçekten de, tam üyelik müzakerelerinin başladığı 3 Ekim 2005 tarihinden bu yana açılan kesit içerisinde, Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkilerindeki söz konusu “ iletişimsel açığın” daha da bir belirginleştiği gözlenmektedir. Burak Erdenir’in (2010:189) belirttiği gibi; Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne potansiyel üyelik süreci ve bu doğrultuda gelişen ilişkiler, tarih boyunca Avrupa kimliğinin “en keskin” ötekisi olan gelen Türk kimliğinin dışlanması üzerinden kurulmaktadır. Öyle ki, Türkiye’nin başkentinin Avrupa sınırları dışında yer alması, kalabalık nüfusu, nüfusun önemli bir çoğunluğunun aidiyet duyduğu dini inançları hatta gündelik yaşam pratikleri üzerinden geliştirilen eleştiriler; Avrupa’nın coğrafi ve kültürel sınırlarının tanınması ve korunmasında, Türkiye’nin tam da “ailenin dışında bir öteki” algısı üzerinden değerlendirilmesine yol açmaktadır. Avrupa için; kültürel kimliğini kurma sürecinde “aynasından” baktığı öteki olarak konumlanan Türkiye gerçekten de tarihi boyunca tam da böylesi bir değerlendirmenin aracı olarak görülmektedir. Gerçekten de, Cumhuriyet öncesinden başlatılmak üzere Türkiye’nin bir “öteki” olarak

⁴ Avrupa Birliği çalışmaları yazınında 1990’lı yıllardan bu yana yer edinen Avrupalılaştırma terimi, çok anlamlı bir doğaya sahiptir. Bununla birlikte, Elena Lazarou’nun (2013:189) isabetle belirttiği gibi terimin popülerliğine rağmen, **belki de tam da bu nedenle**, Avrupalılaştırma nosyonu; kendisine atfedilen bir dizi tanımdan ötürü halen tartışmalı bir niteliktedir. Gerçekten de, Avrupalılaştırma teriminin kullanımına göre sınıflandırılmasına yönelik ilk çalışmaları gerçekleştiren Johan Olsen (aktaran Lazarou; 2013:190), terimin kurumlar ve kimliklerdeki değişim sürecine işaret ettiğini belirterek Avrupalılaştırma teriminin tam da değişimin yapısı, mekanizmaları ve mantığına göre değişen anlamlarda kullanıldığını söyler. Buna göre, Avrupalılaştırma teriminin birbirini tamamlayan en az 5 farklı kullanım biçimi bulunmaktadır. Terimin kullanım biçimleri ise Olsen tarafından şöyle sınıflandırılır. (1) dış bölgesel sınırlardaki değişimler olarak. (2) Avrupa seviyesindeki yönetim kurumlarının gelişimi olarak. (3) Ulusal ve ulus altı yönetim sistemlerinin merkezi penetrasyonu olarak. (4) Avrupa için bildik ve belirgin olan siyasi organizasyon ve yönetim biçimlerinin Avrupa topraklarının ötesine ihracı olarak ve son olarak (5) Birleşmiş ve siyaseten güçlü bir Avrupa’yı amaçlayan siyasi bir proje olarak Avrupalılaştırma terimi kullanılmaktadır. Ayrıca terimin içerdiği, ilki siyasi organizasyonlardaki değişim ve ikincisi anlamın yapısında ve insanların kafalarındaki değişim olmak üzere iki farklı kurumsal değişim biçimi bulunmaktadır. Bütün bu yönleri ile birlikte değerlendirildiğinde Avrupalılaştırma teriminin bir kimlik, kültür ve söylem değişimini içerisinde barındırdığı söylenebilir. Bu çalışmanın amaçları açısından Avrupalılaştırma terimi söz konusu kültür, söylem ve kimlik değişimi bağlamında kullanılmaktadır.

konumlanmasına dair bir dizi örneğin verilebileceği oldukça açıktır⁵. Ebru Oğurlu'nun (2013:52) belirlediği gibi; "Türkiye, oluşturulmaya çalışılan Avrupa kimliği için bir ayna işlevi görmekte ve ortak Pazar, siyasi alan veya uygarlık gibi farklı açılardan sunulan Avrupa tanımındaki muğlaklıkları ortaya çıkartmaktadır". Böylesi bir açıdan bakıldığında Avrupa Birliği için Türkiye sabit ve değişmez bir bütünlük algısı oluşturmaktadır. Uzun süreli ilişkinin Türkiye tarafında ise parçalı bir Batı imgesinin olduğu söylenmelidir. Türkiye'nin modernleşme sürecinde hem olumlu hem de olumsuz algıları üstelik eş zamanlı olarak üreten Batı; bir algılama pratiği olarak ancak tarihsel dönemler içerisinde ve söz konusu dönemin koşulları içerisinde değerlendirilebilir. Öyle ki, sömürgeci ve emperyalist bir Batı algısı içerisinde olumsuz değerlendirmelerin ekseninde yer edinen Avrupa üstelik eş zamanlı olarak modernleşme, demokratikleşme, teknolojik ilerleme ve çağdaş uygarlığa ulaşma eksenlerinde bu kez olumlu bir algının odağında yer edinmektedir. Bununla birlikte, ilişkinin gittikçe bir iletişim sorunu olarak da öne çıktığı belirtilmelidir. Bir iletişim sorunu olarak Avrupa bütünlüşmesi aslında söz konusu bütünlüşmenin belirleyenlerinin de ele alınmasını gerektirmektedir. Hakan Yılmaz ve Emre Erdoğan'ın (2012:15) belirttiği gibi, Avrupa bütünlüşmesi hakkındaki tutum ve belirleyicileri, "bilişsel hareketlilik", "akılcı tercihler" ve "kimlik politikaları" meydana getirmekte ve söz konusu belirleyicilerin ortak paydasını kamuoyu algısı ve iletişim oluşturmaktadır. Bu kavramlar arasında akılcı tercihler, bireyin Avrupa Birliği'ne dair tutumunun kişisel yarar kavramına göre değiştiğini ifade eder. Avrupa Birliği ilişkileri sürecinin egemen olarak siyasal ve ekonomik gündem tarafından belirlendiği dikkate alındığında, Avrupa bütünlüşmesine dair desteğin bireysel kazanımlar söz konusu olduğunda genişleyebileceği yaklaşımın varsayımını oluşturur (aktaran Yılmaz ve Erdoğan, 2012:20). Bununla birlikte yaklaşım sonraki yıllarında önemli ölçüde eleştirilmiştir. Bu bağlamda, kimlik politikaları yaklaşımı, akılcı tercihler yaklaşımının ilk eleştirisini oluşturmaktadır.

Akılcı tercihler yaklaşımının, Avrupa bütünlüşmesine dair desteğin son kertede bireyin subjektif veya objektif kazanımı doğrultusunda biçimlendirildiği yönündeki varsayımı, bireyin kimlik algısını gittikçe ikincil kılmaktadır. Oysa ki, Avrupa bütünlüşmesine yönelik şüphecilikğin önemli bir boyutu tam da söz konusu bütünlüşmenin bireyler tarafından bir tehdit olarak algılanmasından kaynaklanmaktadır (aktaran Yılmaz ve Erdoğan, 2012:24). Avrupa Birliği tarafından gerçekleştirilen "Euro Barometer" araştırmalarında da görülebileceği gibi, bireyler kendilerini ağırlıklı olarak ulusal kimlikleri ve aidiyetleri üzerinden tanımlamakta ve Avrupa Birliği'ni gerçekte bir tehdit algısı içerisinde değerlendirmektedir. Avrupa bütünlüşmesine dair söz konusu iki yaklaşım (akılcı tercihler ve kimlik politikaları) ağırlıklı olarak bireyin Avrupa Birliği ve bütünlüşmesine dair algıları üzerine yoğunlaşırken kitle iletişim araçlarının kullanımı ve medyanın kurduğu anlamların Avrupa Birliği ve bütünlüşmesine dair soruları yanıtlamaktan uzak olduğu belirtilmelidir.

Avrupa bütünlüşmesine dair tutum ve belirleyiciler arasında yer alan "bilişsel hareketlilik" yaklaşımı ise, söz konusu bütünlüşmenin siyasal ve ekonomik temelleri üzerine odaklanmıştır. Siyaset bilimci Roland Ingelhart tarafından (aktaran Yılmaz ve Erdoğan, 2012:15) geliştirilen bilişsel hareketlilik kuramına göre, bireyin Avrupa Birliği'ne dair algısını belirleyen önemli bir süreç tam da eğitim ve kitle iletişim araçlarının kullanılması ile belirlenmektedir. Ingelhart'a göre; gündelik yaşam pratiklerinde Avrupalılaşıma ya da Avrupa bütünlüşmesine

⁵ Türkiye'ye "Birliğe katılması mukadder ülke" statüsünün tanındığı 1999 yılındaki Helsinki Zirvesi'nin ardından Avrupa'nın sınırlarının korunmasına dair eleştirilerin gittikçe arttığı bilinmektedir. Asa Lundgren'in (2006:121) belirlediği gibi; Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri, üstelik Avrupa projesinin erken dönemlerine değin uzanmasına rağmen, halen tartışmalı bir alanı oluşturmaktadır. Lundgren'in makalesinde de sorduğu gibi, bazı aday ülkeler diğerlerinden daha mı Avrupalıdır? Sorusu Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri söz konusu olduğunda daha da anlamlı bir nitelik almaktadır. Gerçektende, bir aday ülke olarak Türkiye'nin konumu ve Avrupa Birliği'nin potansiyel bir üyelik söz konusu olduğunda aldığı tutum tam da böylesi bir soru üzerinden bakılmasını gerektirir. O kadar ki, AB içerisinde egemen gücü elinde bulunduran ülke yönetimlerinin Türkiye karşısında olumsuz bir tutuma sahip olduğu hatta söz konusu tutumun içeriği oldukça zor doldurulabilir bir dizi ön yargı üzerinden beslendiği belirtilmelidir.

dair bir yer açamayan bireyin Avrupa Birliği'ne dair aidiyet geliştirebilmesi ilki eğitim ikincisi kitle iletişim araçlarından yararlanmak olmak üzere iki kaynağa bağlıdır. Bununla birlikte; bilişsel hareketlilik yaklaşımın da bir dizi açıdan eleştirilebileceği belirtilmelidir. Öyle ki, yaklaşım içerisinde kitle iletişim araçlarının kullanımının ve yüksek öğretimin yaygınlaşmasının, ulus devlet sınırlarının ötesine taşınan bir kozmopolit ağına doğmasına ve Avrupalılaşma fikrinin yaygınlaşmasına katkı sunabileceğine dair varsayımının yeniden ancak bu kez eleştirel bir gözle ziyaret edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın amacını da zaten söz konusu gereklilik oluşturmakta ve "Türkiye'de diplomasi muhabirleri, kendi mesleklerini ve Avrupa Birliği'ni nasıl algılamaktadırlar?", "genel düzeyde diplomasi özelinde ise Avrupa Birliği haberlerinde toplumsal gerçeklik nasıl inşa edilmektedir?", "toplumsal anlamlandırma ve isimlendirme çabası nasıl oluşturulmaktadır?" soruları, yeniden ziyaretin uğraklarını oluşturmaktadır. Çalışma içerisinde yanıtlanması amaçlanan söz konusu sorular oldukça önemlidir. Gerçekten de, Jochen Peter ve Claes H. de Vreese'nin (2004:3) belirlediği gibi, Avrupa Birliği ve Avrupa bütünleşmesine ilişkin gelişmeler bütün bir tarihi içerisinden bakıldığında oldukça önemli siyasal ve ekonomik gelişmeleri oluşturmasına rağmen, medya çalışmaları içerisinde söz konusu gündem oldukça "sığ" kalmaktadır. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylığı, en azından adaylık potansiyeli, dikkate alındığında ilişkinin önemli bir dolayım aktörü olarak medyanın ve ulusal gazetecilik kültürünün giderek daha da derinleştirilerek sorgulanması gerekmektedir.

Türkiye'nin, 3 Ekim 2005 tarihindeki "tam üyelik" statüsünün ardından neredeyse dondurduğu ancak hiçbir döneminde "stratejik hedef" konumunu, en azından sözde, kaybetmediği Avrupa Birliği ilişkilerine bu kez Türkiye ve AB arasındaki iletişim sürecine Türkiye'de diplomasi muhabirlerinin deneyimi üzerinden bakarak yeniden bir değer biçme çabasının anlamlı olduğu söylenmelidir⁶. Gerçekten de Türkiye'nin Avrupalılaşma süreci aslında tam da bir iletişim sorunu olarak öne çıkarken; Türkiye'de medyanın ulusal dış politikanın Avrupalılaşması ekseninde diplomasi muhabirlerinin konumunun oldukça sınırlı sayıdaki çalışmaların ilgisine bırakılması, üzeri örtülmüş sorunu en azından gün yüzüne çıkartmaktadır. Türkiye'de medyanın yapısal koşulları içerisinde dış haberciliğin ve özellikle diplomasi muhabirlerinin bir yandan mesleki algıları ile diğer yandan Avrupa Birliği algılarının değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışma, Türkiye'nin AB ilişkilerindeki, iletişim çalışmaları içerisinde, söz konusu gündemi yeniden değerlendirmektedir.

Türkiye'nin, Avrupa Birliği üyelik potansiyeli dikkate alındığında; sürecin yalnızca makro düzeydeki ekonomik ve politik eksenlerde gerçekleşen ve bununla sınırlanan bir müzakere olarak değil bununla birlikte üstelik eş anlı olarak kültürel kimlik, aidiyet ve farklılıklar üzerinden de ele alınması gereken bir doğasının olduğu söylenmelidir. Ancak Türkiye'de özellikle iletişim çalışmaları alanından bakıldığında; Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkilerinin, üstelik oldukça geniş ve anlamlı tartışmalara katkı sunabilme potansiyeline sahip olmasına

⁶ Gerçekten de; Cumhuriyet öncesinde Osmanlı Devleti de sürece dâhil edildiğinde yüzyılı aşan bir gündem olarak, Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkilerine iletişim boyutu üzerinden yeniden bir değer biçilmesinin hem Türkiye'de iletişim çalışmaları içerisinde hem de daha önemli olarak ülkenin dış politikası alanında oldukça yeni olduğu söylenmelidir. Öyle ki, Türkiye'de iletişim çalışmaları içerisinde ancak daha genel bir düzeyde gerçekleştirilen ekonomik ve politik gündemin medyada yer edinme biçimi üzerinden sorgulanan Türkiye ve AB arasındaki "iletişim" ekseninin ancak konjonktürel bir ilgi oluşturduğu söylenmelidir. İletişim çalışmaları içerisinde Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkilerine gösterilen ilgi(sızlık) aslında daha genel bir düzeyde ülkenin üstelik üyesi olmak için önemli bir müzakere süreci içerisinden geçmesine rağmen ülke politikalarında da gözlenmektedir. O kadar ki, AB'nin 2004 yılında Doğu Avrupa ülkelerine doğru genişlemesinin devamı olarak Türkiye'ye tam üyelik statüsünün verildiği ve müzakerelerin ilk kez bu tarihten itibaren somut bir hedefe doğru ilerlemesine rağmen Avrupa Birliği ile iletişim stratejisi ancak 2014 yılı ekim ayı içerisinde açılmıştır. Türkiye'nin AB İletişim Stratejisinin değerlendirilebilmesi, hem bu çalışmanın amaçlarının oldukça ötesinde olması hem de zaten oldukça yeni bir gelişmeyi oluşturması nedenleriyle ele alınmayacaktır.

rağmen⁷, oldukça sınırlı sayıdaki ilginin beslediği çalışmaların ötesine geçemediği görülmektedir. Gerçekten de; Türkiye'nin Birlik üyeliği potansiyel olarak dahi söz konusu olduğunda, Avrupa'nın kültürel ve coğrafi sınırlarını koruma amacının belirlediği bir öteki olarak konumlandığı görülmektedir. Hakan Yılmaz ve Emre Erdoğan'ın (2012:4) AB üyeleri kamuoyları ekseninde gerçekleştirdiği geniş katılımlı araştırmalarında da belirledikleri gibi; araştırmalarının en keskin bulgusunu, Avrupa kamuoylarının Türkiye'yi "kültürelleştirilmiş bir vaka olarak ele alması" oluşturmaktadır. Yılmaz ve Erdoğan, araştırmalarında Avrupalıların oldukça önemli bir bölümünün, katılımcıların %40'ının, Birlik için bir aday ülkede demokratik gelişmişlik ve ekonomik refahın önemli ölçütler olarak belirlerken, Türkiye söz konusu olduğunda hem desteklemelerinin hem de karşı çıkışlarının önemli nedeni olarak söz konusu kültürel nedenlerin belirgin bir biçimde ortaya çıktığını ifade etmektedir. Bu açıdan, Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri söz konusu olduğunda, "farklılıklarla birlikte ancak bir arada nasıl yaşanabileceğine" dair önemli bir sorunun yanıtlanması için, Türkiye örneğinin aslında ilişkinin her iki tarafı içinde önemli bir kesit açtığı belirtilmelidir. Bu çalışmanın amacını da zaten Türkiye ve AB ilişkilerinin önemli bir aktörü olarak diplomasi muhabirleri özelinde, aday bir ülkenin ulusal dış politikasının Avrupalılaşmasında ulusal medyanın rolüne yeniden bir değer biçme çabası oluşturmaktadır. Ulusal medyanın değişen söylemleri içerisinde aday bir ülkenin "Avrupalılaşmasına" yönelik bir katkının değerlendirilmesi, ya da çalışma içerisinde yapıldığı gibi, süre giden ilişkinin önemli bir aktörü olarak muhabirlerin konularının sorgulanması Türkiye'deki iletişim çalışmaları için de bir ilk çalışma niteliğindedir.

Bu nedenle, çalışma diplomasi muhabirlerinin Avrupa Birliği algısı ve söz konusu algımanın haber üzerindeki etkisinin tartışılması ile sınırlandırılmıştır. Makalenin başlığında da yer aldığı gibi araştırma; Türkiye'nin ulusal dış politikasının Avrupalılaşması gündemini, söylemlerin Avrupalılaşması ekseninde değerlendirmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de dış haberlerin inşasında önemli bir role sahip olan diplomasi muhabirlerinin bir yandan bir öz düşünüm süreci olarak mesleki ve diğer yandan mesleki pratiklerinin önemli bir boyutu olarak Avrupa Birliği algıları çalışma içerisinde sorgulanmaktadır. Türkiye'de süre giden iletişim çalışmaları içerisinde bakıldığında kamusal söylemlerin Avrupalılaşması ve özellikle söz konusu Avrupalılaşma pratiği ile diplomasi muhabirlerinin söylem inşasındaki rolünün belirlenmesine yönelik çalışmaların oldukça sığ bir ilgi ile karşılandığı belirtilmelidir⁸.

2. Çalışmanın Yöntemi

Avrupa Birliği'nin, üstelik 1957 yılındaki kurucu Antlaşma olan Roma Antlaşması'nın ardından, ilk kez Topluluk yerine Birlik ifadesinin kullanılması ile Birliğin yaşadığı en önemli dönüşümün kaynağını oluşturan 1992 yılındaki Maastricht Antlaşması aslında Avrupa Birliği'nin önemli bir sorunla ilk kez yüzleşmesine yol açtığı için de önemli bir dönüşüm olarak kabul edilmektedir. Gerçekten de, Birliğin egemen siyasa gündeminde yer edinmeye başlayan

⁷ Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri gerçekten de iletişim çalışmaları için yeni kazanımların sağlanabileceği bir alan olmasına rağmen oldukça sınırlı sayıdaki çalışmanın odağında yer almıştır. Oysaki Avrupa Birliği gündemi medya politikaları ve bileşen çalışma alanlarında olduğu kadar önerdiği yeni bir kamusal alan düşüncesi ve kamusallık biçimleri üzerinden değerlendirilebilen, gündelik yaşam pratiklerinde AB algısının tartışılması ve kültürler arası iletişim tartışmalarının müdahil olduğu alanlar boyunca oldukça geniş ve sorgulanması gereken bir perspektif sunmaktadır.

⁸ Gerçekten de, Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri söz konusu olduğunda sürecin söylemsel değişimi de içermesine rağmen, özellikle Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmaların ağırlıklı olarak konjonktürel bir ilgi üzerinden söz konusu söylemlerin medyadaki görünürlük biçimleri ve temsilleri üzerine yoğunlaştığı belirtilmelidir. Çoğu örneğinde gözlendiği gibi; eleştirel söylem analizinin, değişen medya temsillerinin analizi için kullanıldığı söz konusu çalışmalar aslında tam da eleştirdikleri sorunu yeniden üretmektedir. Medyanın özellikle AB gündemi söz konusu olduğunda kendi içerisinde bir art alan ve bağlam oluşturamaması yönündeki anlamlı eleştirilerine rağmen aslında konjonktürel bir ilgi üzerinden beslenen çalışmaları boyunca aynı sorunu yeniden üretmektedirler.

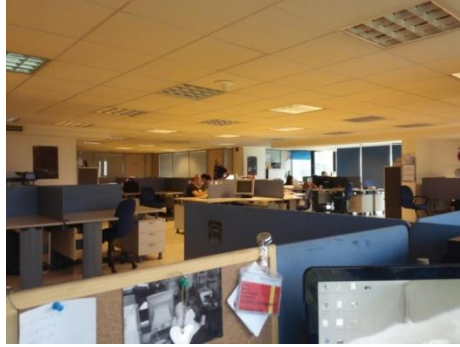
Birlik merkezi ve üye / aday ülkeler arasındaki “iletişim açığı”⁹ (**communication deficit**) sorunun olanca açıklığı ile ortaya çıkmasına yol açan Anlaşma sürecinin ardından, Birliğin Avrupa bütünleşmesinin tutum ve belirleyicilerini yeniden düşündüğü yeni bir kesitin açıldığı söylenmelidir. Gerçekten de, Avrupa Birliği'nin tam da söz konusu dönemin ardından bir dizi proje üzerinden ortak bir Avrupalılığın oluşturulması yönünde kültür ve kimlik politikaları geliştirdiği gözlenir. Avrupa Birliği'nin üstelik gelecekteki meşruiyetini önemli ölçüde etkileyebilme potansiyelini de içeren ortak bir kamusal alanın ve iletişimsel eylemin oluşturulmasıdır. Avrupa Birliği'nin, “yurttaşları” ile sürdürülebilir bir iletişim modelinin oluşturulması için bu kez kimlik politikalarına yönelmesinin ulus ötesi iletişim ağlarının oluşturulması kadar ortak bir gazetecilik kültürünün oluşturulmasına dair bir dizi projeye yol açtığı söylenmelidir. Alessio Cornia, Julia Lönendonker ve Pia Nitz'in (2008:494) belirlediği gibi, Avrupa Birliği'nin özellikle genişleme dönemlerinin ardından ortak bir Avrupa kamusal alanının ve son kertede bir Avrupa kimliğinin oluşturulabilmesi için ortak gazetecilik kültürünün oluşturulmamasının önemli bir engel oluşturduğu düşünülmüştür. Avrupa Birliği'nin ortak bir Avrupa kamusal alan deneyimi için bu düşüncenin oldukça anlamlı bir kesit açtığı kabul edilebilir. Çünkü o güne değin öngörülen Birlik üyelerinden bağımsız bir pan-Avrupa kamusal alanının oluşturabileceği varsayımı yerini giderek ulusal kamusal alanların Avrupalılaştırılması, yatay Avrupalılaştırma, yönünde gazetecilik kültürünün ve medya sistemlerinin uyumlaştırılmasına dair izlenen politika sürecine¹⁰ bırakmıştır. Avrupa Birliği için yalnızca egemen siyasal ve ekonomik çerçevenin dışında bütünleşme sürecinin aslında bir kimlik, kültür ve iletişim sorunu olarak da ele alınmasının yol açtığı kesit, gittikçe medya politikalarının uyumlaştırılmasının, iletişim ağlarının oluşturulmasının ve ortak bir gazetecilik kültürünün yaratılmasının düşünülmesine ve ortak politikaların izlenmesine yol açmıştır. Gerçekten de, Avrupa Birliği'nin yakın dönemindeki gündeminin ortak bir gazetecilik kültürünün oluşturulmasına dair politikaların oluşturacağı belirtilmelidir. Gerçekten de, Avrupa Birliği'nin gelecek yıllardaki meşruiyetinin sağlanabilmesi ve “yurttaşlarını” gelecekteki projelerine yönlendirebilmek için iletişimsel uzama her zamankinden daha çok ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte; Avrupa Birliği'nin aslında “yumuşak karnını” tam da böylesi bir gazetecilik kültürünün yokluğu oluşturmaktadır. Martin Gleissner ve Claes H. de Vreese'nin (2005:224) belirlediği gibi; AB üyesi ülkelerin gazetecilik pratiklerinde bile, gazetecilerin AB ve ülkeleri arasındaki ilişkileri iki ayrı kompartımana ayırdıkları gözlenmekte ve AB gündemine ulusal çerçeveden yaklaşımları yaygın bir eğilimi oluşturmaktadır. Gleissner ve Vreese'ye göre, ülkelerin AB'ye dair bakışları gazetecilik rutinlerinin belirlenmesinde önemli bir ölçütü oluşturmaktadır. Örneğin İngiltere'nin Avrupa Birliği şüpheliği, İngiliz gazetecilerinin AB karşıtlığının önemli kaynaklarından birisi de tam da İngiltere'nin şüpheliği oluşturmaktadır. Öte yandan Almanya ve Hollanda'nın AB'yi destekleyen ülkeler arasında yer alması, bu ülkelerin gazetecilerinin de AB'ye yönelik olumlu bir tutum izlemelerinin kaynağını oluşturmaktadır. Bu açıdan Morgan'ın (1995:338 den aktaran Gleissner ve Vreese, 2005:224) belirlediği bir ironi dikkat çekmektedir. Gerçekten de, AB haberleri, en azından üye devletler için, uzun bir süredir dış haber niteliğinde olmamasına

⁹ Avrupa Birliği'nin; merkezi ve üye / aday ülkeler arasında demokrasi ya da daha da bir genişletildiğinde iletişim açığı sorunu aslında Avrupa Birliği'nin bir meşruiyet sorunu olarak da değerlendirilmektedir. Hakan Yılmaz ve Emre Erdoğan'ın (2012:14) da belirlediği gibi, Avrupa Birliği söz konusu sorun ile ilk kez 1992 yılındaki, Avrupa Birliği'nin kurucu antlaşması olarak değerlendirilen Maastricht Antlaşması döneminde karşılaşmıştır. Avrupa Birliği'nin o güne değin Avrupa Birliği siyasetçilerinin onayladığı ve desteklediği gündemin herhangi bir nedensellik oluşturmaksızın Avrupalı seçmenler tarafından da destekleneceği yönündeki düşünce ilk kez Avrupa Birliği ifadesinin kullanıldığı Maastricht Antlaşması döneminde önemli ölçüde yaranmıştır. Örneğin İngiltere'de dönemin başbakanı John Major'un neredeyse hükümetten düşmesine yol açan onaylama süreci, Danimarka'da 1992 yılında yapılan oylamanın yurttaşların büyük çoğunluğu tarafından reddedilmesi, Fransa'da ise yalnızca sınırlı bir seçim başarısından söz edilebilmesi söz konusu “yaralama” ifadesinin içeriğini oluşturmaktadır.

¹⁰ Bu açıdan, Avrupa Konseyi'nin akredite olan gazetecilerle gerçekleştirdiği toplantılar ile Avrupa Birliği merkezi tarafından finanse edilen “Adequate Information Management in Europe” projesi söz konusu politikaların örnekleri olarak değerlendirilebilir. Ancak, Alessio Cornia, Julia Lönendonker ve Pia Nitz'in (2008:495) belirlediği gibi bu konuda oldukça sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır.

rağmen gazeteciler tarafından ulusallaştırılmış bir yaklaşım içerisinde okunduğunu ve haberlere söz konusu yaklaşımın egemen olduğu gözlenir¹¹. Avrupa Birliği aday ülkelerinde dahi, Avrupa Birliği haberlerinin gittikçe bir dış haber olarak algılanması dikkate alındığında özellikle aday ülkelerin ve habercilik pratiklerinin tartışılmasının anlamlı bir kesit sunduğu dikkate alınmalıdır. Gerçekten de, en azından bu çalışma içerisinde tartışılacağı gibi, ulusal medya söylemlerinin bir ülkenin Avrupalılaşmasına anlamlı bir katkı sunduğu düşünüldüğünde özellikle, aday ülkelerde diplomasi muhabirlerinin haber tasarımlarının ve habere dair algılarının öncü bir rol üstlendiği belirtilmelidir.

Akşam Gazetesi, Ankara Haber Bürosu: Araştırmanın gerçekleştirildiği gazete büroları arasında özel bir yer almaktadır.

Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde anket çalışması uygulanan ve derinlemesine görüşme yapılan NTV televizyonu diplomasi muhabirleri.

Bu çalışmanın henüz başlığında yer alan “Türkiye’de diplomasi muhabirlerinin, Türkiye’nin Avrupalılaşması yönünde nasıl bir katkı sunabileceği” yönündeki çalışmanın ilk sorusu tam da bu amaçla belirlenmiştir. Çalışmanın ikinci sorusu ise, ilk sorunun genişletilmesini amaçlamaktadır ve Türkiye’de diplomasi muhabirlerinin bir öz düşünüm süreci olarak mesleki algılarını, en azından başlangıç düzeyinde dahi olsa, tartışabilmek için önemli bir kazanım sunmaktadır ve bu doğrultuda soru, “Türkiye’de diplomasi muhabirleri, iktidarın kalıtsal bir unsuru mudur?” olarak belirlenmiştir.

¹¹ Dış habercilik söz konusu olduğunda, çalışmanın ilerleyen kısımlarında da ayrıntılı olarak tartışılacağı gibi dış haberlerin iç politikaya etkisi ya da iç politikanın sürekliliği içerisinde yer edinebildiği görülür. Bu nedenle, haber değerinin oluşması ve bu doğrultuda muhabir algısının belirlenmesi oldukça önemlidir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında bu konu ayrıntılı olarak değerlendirilecektir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde, anket çalışması uygulanan ve derinlemesine görüşme gerçekleştirilen TGRT televizyonu Ankara Haber Müdürü.

Çalışma içerisinde bütüncül bir yanıt aranan söz konusu iki soru, yöntem kısmında ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, merkezi Ankara’da bulunan Diplomasi Muhabirleri Derneği üyelerine yönelik bir anket çalışması ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme üzerinden sürdürülmektedir. Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkilerinin önemli boyutlarından birisinin de kamuoyu algısı ve iletişim üzerinden belirlendiği dikkate alındığında çalışmanın tartışmayı açmayı sorunun da oldukça anlamlı olduğu belirtilmelidir. Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkilerinin, karşılıklı olarak kamuoyu algısının yönetilmesi ve iletişim kanallarının açıklığı üzerinden yönetilmesi gereken boyutlarının ortaya çıkması ile birlikte, egemen siyasa yapıcılar ile kamuoyu arasında yer alan “dolayımın” aktörleri olarak diplomasi muhabirlerinin, oldukça genel bir düzeyde, Türkiye’de AB algısını en azından etkileyebilme potansiyeline sahip olduğu belirtilmelidir. Avrupa Birliği’ne dair destek ya da karşıtlığı belirleyen, Birliğin talep ettiği reformların ya da küreselleşme sürecinin karşıtlarını da oluşturduğu gibi bir dizi, oldukça anlamlı kaynağa sahip olmasına rağmen¹² kamusal alana yansıyan tartışmaların ve bu doğrultuda toplumun kolektif hafızasının biçimlendirilmesinde gazetecilerin ayırt edilebilen bir işlevinin olduğu açıktır. Bu

¹² Avrupa Birliği algısının, Türkiye’de gündelik yaşam pratikleri içerisinde tartışılması, Ebru Oğurlu’nun (2013:54) “parçalı” bir Avrupa Birliği algısını gittikçe belirginleştirmektedir. Türkiye’nin resmi siyaseti içerisinde Cumhuriyetin ilanını izleyen erken dönemlerinde “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın” hem hedefi hem de göstergesi olarak olumlanan Avrupa Birliği hedefinin Türkiye’nin modernleşmesi ve toplumsal oluşumu ile birlikte ele alındığında önemli bir çelişkinin de kurulduğu belirtilmelidir. Gerçekten de, Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkileri neredeyse eş zamanlı olarak hem bir hayranlık hem de bir korku hatta nefretin biçimlendirdiği çelişkili bir doğa sunmaktadır. Böylesi bir algının Türkiye içerisinde henüz başlangıç dönemlerinden itibaren bir karşıtlık eksenini oluşturduğu açıktır. Öyle ki siyasal anlamda şüpheli ve güvenilmez olarak değerlendirilen Avrupa tam da bu nedenden ötürü korku duyulması ve çekinilmesi gereken bir işgalci ve kötü niyetli olarak algılanırken medeniyet ve kültürel anlamda tam tersine çağdaş uygarlığın hem göstergesi hem de hedefine dönüşen bir algılama sunmaktadır (Oğurlu, 2013:54). Beril Dedeoğlu (2011:87) ise, Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkilerini bir aşk ve nefret metaforu içerisinde ele alır ve Türkiye’nin 1980’li yılların ardından birisi küreselleşme diğeri süre giden Avrupa olmak üzere iki Batı ile karşılaştığını, her biriyle ayrı bağlar geliştirirken küreselleşme yöneliminin bu tarihten sonra Türkiye için küreselleşme yöneliminin Avrupa Birliği ile kurulan ilişkilerde ifadesini bulduğunu söyler. Dedeoğlu’nun belirlediği gibi, Türkiye ve AB ilişkilerinde 1980’li yıllardan özellikle tam üyelik görüşmelerinin başladığı 3 Ekim 2005 tarihinden sonra Türkiye modernleşmesinin önemli bir çelişkisi gittikçe açığa çıkmıştır. Gerçektende, tam üyelik görüşmelerinin başladığı Ekim 2005 tarihinden itibaren AB ilişkileri bu kez de “yakınlaştıkça uzaklaşan” bir görünüm almıştır.

nedenle, Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkilerinin biçimlendirilmesinde bir etmen olarak gazetecilerin AB algısının tartışılması anlamlı bir hal almaktadır.

Çalışma içerisinde; Türkiye'de Avrupa Birliği algısının biçimlenmesini etkileyen boyutları ile diplomasi muhabirlerinin, bir öz düşünüm süreci olarak mesleki ve özellikle Avrupa Birliği algılarının tartışılması da amaçlanmıştır. Merkezi Ankara'da bulunan "Diplomasi Muhabirleri Derneği" üyeleri ile derinlemesine görüşme¹³ ve anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Diplomasi Muhabirleri Derneği'nin nicelik ve niteliksel özellikleri, çalışmanın da söz konusu kuruluş üzerinde yoğunlaşmasında etkili olmuştur. Bu noktada Türkiye medyasında egemen bir olgu vurgulanmalıdır. Sendikaların neredeyse tamamen tasfiye edilmesi¹⁴ sonucunda, gazetecilerin mikro örgütlenmeler üzerinden örgütlenme ve dayanışma çabası 1990'lı yıllardan itibaren belirginleşmektedir. Öyle ki, söz konusu dönemin ardından medya çalışanlarının ortak bir sendikal mücadele içerisinden değil aksine giderek yalnızca alan uzmanlıkları ile tanımlanan ancak dikkate değer bir yasal statüsü olmayan dernekler üzerinden örgütlenme çabaları aslında gazetecilerin de gittikçe "dışa kapalı ya da içine kapanan bir cemaat" haline gelmesine yol açmaktadır. Gerçekten de; Parlamento Muhabirleri, Spor Muhabirleri, Ekonomi Muhabirleri, Magazin Muhabirleri, Haber Kameramanları gibi alan uzmanlığı üzerinden tanımlanan dernekler, Türkiye medyasının yeni dönemindeki örgütlenme biçimini oluşturmaktadır. Bununla birlikte derneklerin; hem yasal statüsünün belirsizliği ve yaptırım gücünün sınırlı olması hem de ortak bir sendikal mücadele yerine temsil gücünün kaybedildiği yapılar içerisinde tutmasına yol açtığı söylenmelidir.

Merkezi Ankara'da bulunan Diplomasi Muhabirleri Derneği de; Türkiye'de medya sektörünün en azından 1990'lı yıllardan itibaren gittikçe belirginleşen bir örgütlenme biçimi olarak ortaya çıkan "dernekler" arasında yer aldığı söylenebilir de, bir dizi önemli farklılığın da bulunduğu belirtilmelidir. Dernek üyelerinin; özel sektöre ait medya kurumlarının yanı sıra Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile Anadolu Ajansı gibi kamusal yayın ve haber kuruluşlarının çalışanlarının da yer alması öte yandan Türkiye'de medyanın çoğulcu olmasa da ideolojinin farklı "kompartımanlarında" yer alan¹⁵ medya kuruluşlarının temsilcileri de yer almaktadır. Türkiye'de gazetecilerin gündelik yaşam pratiklerinde böylesi bir durumun oldukça önemli olduğu

¹³ Derinlemesine Görüşme tekniğinin bir gerekliliği olarak çalışma içerisinde isimler anonim olarak verilmiştir.

¹⁴ Türkiye'de medya sektöründe sendikaların neredeyse tamamen tasfiye edilmesine dair çalışmalar gerek nitelikleri ve gerekse nicelikleri itibarıyla özel bir yazın oluşturmuştur. Gerçekten de, Türkiye medyasında sahiplik ve kontrol ilişkilerinin özellikle geleneksel gazete sahipliğinden holdinglerin denetimindeki bir medya düzenine geçiş sürecinin yaşandığı 1980'li yılların ardından önemli ölçüde değişmesi, yansımaları medya çalışanları üzerinde bulmuştur. Atilla Özkırımlı'nın (2004:109) belirlediği gibi; "12 Eylül ile birlikte toplumun demokratik yaşamında bir geriye gidiş söz konusu olduğu gibi sendikal alanda da ciddi hak kayıpları meydana gelmiştir. İşveren kesiminin talepleri 1982 Anayasası'nda büyük ölçüde yer almış, hak grevi ortadan kaldırılmış, çalışanların toplu sözleşme, ikramiye ve diğer sosyal haklarında önemli kısıtlamalar gerçekleştirilmiştir". Ülkenin tepeden inme ideoloji değişimi refakatinde gazetecilerin de sendikal haklarına sahip çıkmamaları ayrı bir sorunu oluşturmaktadır. Bununla birlikte Hıfzı Topuz'un (2003:367) belirttiği gibi Türkiye'de sendikaların tasfiyesine rağmen gazeteci örgütlerinin sayısında önemli bir artış olduğu görülmektedir. Halen 60'ın üzerinde olan gazeteciler tarafından kurulan sivil toplum örgütlerinin artışına rağmen gerçekte bir örgüt yokluğu ve yoksunluğuna işaret etmektedir. Bu tespitin önemli bir göstergesi ise, gazeteci sendikaları ve sendikal mücadeleden dikkate değer bir yasal statüsü olmayan gazeteci derneklerine geçiş süreci oluşturmaktadır.

¹⁵ Çalışmanın bu kısmında Türkiye'de medyanın yapısına dair bir olgu daha vurgulanmalıdır. Medya ve bileşen sektörlerde yeni bir mülkiyet yapısının egemen hale geldiği 1980'li yıllardan itibaren, medyada çoğulculuğun önemli bir göstergesi olarak kurumsallaşması gereken mülkiyet çeşitliliği (dışsal çoğulculuk) yerine aynı medya grubuna ait olan ancak farklı dünya görüşlerine göre hedef kitle tanımının geliştirildiği bir medya görünümünün egemen olduğu belirtilmelidir. Ancak aynı medya grubu eliyle yayınlanan ve hedef kitlesi üzerinden tanımlanan medya kuruluşlarının çoğulculuğun bir diğer göstergesi olan, farklı seslerin kamusal alanda görünürlük kazanmasına (içsel çoğulculuk) olanak tanımamaktadır. Böylesi bir durum ile medyada tekelleşme arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir.

vurgulanmalıdır. Gerçekten de, medya sahipliği ya da siyasal iktidarın kontrolüne rağmen, “bir ağacın farklı kollarının aynı gövde üzerinde birleşmesi gibi bir durum”¹⁶, Diplomasi Muhabirleri Derneği’nin gittikçe bir üst çatı kuruluşu olarak öne çıktığını göstermektedir. Bununla birlikte, Türkiye’de diplomasi muhabirleri derneği üzerinden Türkiye’nin Avrupalılaşması sorunsalının değerlendirilmesi öncesinde genel bir yaklaşım sunabilmesi için iletişim çalışmaları içerisinde, özellikle AB ve habercilik arasındaki bağın kurulmasının anlamlı olduğu vurgulanmalıdır.

3. İletişim Çalışmaları İçerisinde Avrupa Birliği: İletişim ve Avrupa Birliği Çalışmaları Ara Kesitinde Genel Değerlendirme

Jochen Peter ve Claes H. de Vreese (2004:3-4); iletişim çalışmaları içerisinde Avrupa Birliği ve bütünleşmesine dair sınırlı bir araştırma gündeminin olduğunu belirtir ve böylesi bir “sığılın” üç temel nedenini sıralar. Ancak söz konusu yaklaşımlar incelendiğinde kendi içerisinde dahi bir tutarlılık oluşturmadığı söylenmelidir. Buna göre, a) iletişim çalışmalarının, siyaset ve yurttaş arasındaki bağın önemli ölçüde medya dolayımı ile kurulduğu yönündeki öngörüsünün, özellikle Avrupa Birliği söz konusu olduğunda da devam etmesi ilk nedeni oluşturmaktadır. Ancak, Avrupa Birliği gibi ulus ötesi bir oluşum söz konusu olduğunda benzeri bir yaklaşımın kendi içerisinde dahi ne denli tutarlı olduğu tartışmalıdır. Ancak, Avrupa Birliği’ne dair tutumun belirlenmesinde farklı bir sürecin varlığından, çalışmanın ilerleyen kısmında, söz edilmesi anlamlı olacaktır. b) Jochen Peter ve Claes H. de Vreese (2004:4), Avrupa Birliği yurttaşlarının üçte ikisinden daha fazlasının Avrupa Birliği’ne dair istikrarlı bilgi kaynaklarının oldukça sınırlı olduğunu hatta önemli ölçüde yalnızca televizyon tarafından sağlanan bir bilgi düzeyine sahip olduklarını belirtmiştir¹⁷. Bireylerin, Avrupa Birliği’ne ilişkin tutumlarının biçimlendirildiği kaynaklar arasında “bilişsel hareketliliğin”¹⁸ özel bir yer aldığı düşünüldüğünde, AB’nin yurttaşları ile oldukça sınırlı bir iletişim olanağına sahip olduğu belirtilmelidir. Öte yandan Marcell Machill, Markus Beiler ve Corinna Fischer’in (2006:62) belirttiği gibi tıpkı Avrupa genelinde ortak bir medya deneyiminin oluşturulamadığı gibi¹⁹ ortak bir medya ve gazetecilik kültürünün oluşturulamaması bugün tartışılan Avrupa Birliği için iletişim hatta ilerletildiğinde demokrasi açığının kaynağını oluşturmaktadır.

¹⁶ Çalışma içerisinde derinlemesine görüşme yapılan bir üyenin (36 yaşında, Erkek, 18 yıldır bir kamu kurumunda muhabir olarak çalışmakta), içinde yer aldığı Derneği tanımlarken kullandığı yukarıda yer alan sözler bu çalışmanın yazarı tarafından da benimsenmiştir.

¹⁷ Avrupa Birliği merkezi ile üye / aday ülkeler arasındaki önemli bir sorunun, “iletişim açığı” ekseninde kurulduğu bu çalışmanın henüz başında zaten belirtilmiştir. Bununla birlikte, Avrupa Birliği’nin henüz 1992 yılı gibi oldukça erken bir tarihte, Maastricht Antlaşması sürecinde, karşılaştığı söz konusu soruna dair anlamlı bir girişimin olmadığı belirtilmelidir. Öyle ki, o güne değin Birlik kararlarının siyasal iktidarların desteğinin ardından önemli bir direnişle karşılaşmaksızın kamuoyu tarafından da destekleneceğine dair ön görünümün sarsılmasının ardından, genişleyen nüfusunun ve bir bakıma sınırlarının yönetilebilirliği ile meşruiyetinin sağlanabilmesi için bu kez kültür politikalarının uygulamaya konulması dikkat çekmektedir. Ortak bir Avrupa kamusal alanının ve bayrak, marş, para, Avrupa vatandaşlığı, Avrupa Günü, Avrupa Kültür Başkenti ve bir dizi medya politikalarında somutlaştığı gibi ortak bir kimlik oluşturmaya yönelik kültür ve kimlik politikalarının Avrupa Birliği’ni sınırlı bir ulus üstü bölgesel bütünleşme düzeyinden çıkartarak gittikçe kültürelleştirilmiş bir süreç olarak öne çıkartmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu kültürelleştirilmiş bir vaka olarak Avrupa Birliği’nin ulus devletlerin yerine geçme ve ulus devletin egemenliğini kısıtladığı yönünde bir dizi güçlü eleştiri aldığı belirtilmelidir.

¹⁸ Avrupa Birliği bütünleşmesinin tutum ve belirleyicileri üzerine gerçekleştirilen ilk dönemli çalışmalardan itibaren, bireylerin AB’ye olan desteklerinin “bilişsel hareketlilik”, “akılcı tercihler” ve “kimlik politikaları” olmak üzere üç önemli kaynağının bulunduğu belirtilmektedir.

¹⁹ Avrupa Birliği’nin en azından başlangıç yıllarında düşündüğü üye devletlerin ulusal kamu alanlarından bağımsız bir pan – Avrupa kamusal alanının oluşturulamamasının da nedenini oluşturan Avrupa genelinde ortak bir medya deneyiminin oluşturulamamasının bir dizi nedeni bulunmaktadır. Örneğin, Avrupa genelinde ortak bir dilin oluşturulamaması yurttaşlar arasındaki ilişkinin de gittikçe zayıflamasına yol açmaktadır. Avrupa genelinde var olan medya kuruluşlarının ise oldukça sınırlı bir okuyucu ya da izleyici kitlesine sahip olduğu belirtilmelidir. Bu durumun temel nedeninin dilsel farklılıklar olduğu söylenmelidir.

Bütün bu nedenlerden ötürü, ortak bir gazetecilik ve medya kültürünün oluşturulması yerine, bu çalışmada yapılması amaçlandığı gibi, üye ya da aday ülkeler düzeyindeki gazetecilik kültürü ve gazetecilerin Avrupa Birliği algısının değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve ardından ortak bir gazetecilik kültürünün oluşturulabilmesi için deneyimlerin bütünleştirilmesinin anlamlı bir katkı oluşturacağı düşünülmektedir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında, Türkiye’de diplomasi muhabirliğine dair böylesi bir katkı, bir yandan diplomasi muhabirlerinin mesleki algısı diğer yandan Türkiye’nin Avrupalılaşması sürecinde önemli bir dolayım aktörü olarak konularının tartışılması üzerinden ele alınacaktır. Ancak Türkiye için gazetecilik kültürünün ele alındığı çalışmaların oldukça sınırlı olması nedeniyle çalışma içerisinde diğer ülke deneyimlerinin özellikle Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri’nde dış haber ve haber değeri unsurlarının ele alınması ve bu araştırmanın sonuçlarıyla, sınırlı dahi olsa, karşılaştırılması amaçlanmıştır.

4. Türkiye’de Diplomasi Muhabirliği: Bir Uzmanlık Alanını Genel Olarak Okumak

Gazetecilik kültürünün bir ülkenin ulusal dış politikasının Avrupalılaştırılması için nasıl bir katkı sunabileceği, en azından AB çalışmaları alanında söz konusu terimin yaygın olarak kullanılmaya başladığı 1990’lı yıllardan itibaren tartışılan anlamlı bir gündemi oluşturmuştur. Avrupalılaşma teriminin işaret ettiği gibi sürecin, AB’nin bütünleşme süreci ile yakından ilgili ancak hem AB merkezi hem de yerel siyaset ve dönüşüm sürecini içerecek denli bir genişleme içermesi, iletişim ağlarının ve gazetecilik kültürünün süreç üzerindeki etkisini değerlendirebilme adına önemli bir olanak tanımıştır²⁰. Gerçekten de, Avrupa Birliği merkezi ile üye / aday ülkeler arasındaki iletişim ağının nasıl kurulabileceğine dair anlamlı bir sorgulama, söz konusu ülkelerin gazetecilik kültürünün tartışılması üzerinden gerçekleştirilebilir. O denli ki, AB’nin meşruiyeti için gittikçe oldukça önemli bir hal alan AB kamusal alanının oluşturulması ancak iletişim ağları üzerinden gerçekleştirilebilir bir hedeftir.

AB merkezi siyaseti içerisinde oluşturulmaya çalışılan kamusal alan düşüncesi için iki farklı yaklaşımın, en azından oldukça genel hatları ile tartışılması gerekir. AB’nin giderek ekonomik ve siyasal bir güç birlikteliği oluşturma hedefinin neredeyse ön koşulu olarak bir kültürel kimlik ve aidiyet oluşturma vurgusu Chris Shore’un (2000:154) belirlediği gibi, ortak kimlik politikaları olmaksızın, hedeflenen bütünleşmenin ancak teknik ve bürokratik bir süreç olarak daha ileriye götürülemeyeceği ile ilgilidir²¹. Avrupa Birliği tam da bütünleşmenin temel dinamiğini ortak bir kimlik ve kültür politikaları ile belirleme hedefinde ilerlerken bir yandan da yurttaşları

²⁰ Bununla birlikte, ulusal dış politikanın Avrupalılaştırılması üzerine gerçekte AB üyesi ülkelerin iletişim çalışmaları içerisinde de sınırlı bir ilginin olduğu söylenmelidir. Marcel Machill, Markus Beiler ve Corinna Fisher’in (2006:79) çalışmalarında belirtildiği gibi, AB üyesi ülkelerde ulusal kamusal alanın Avrupalılaşması ekseninde oldukça sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Üstelik gerçekleştirilen çalışmaların önemli bir bölümü ise ulusal medya söylemlerinin içerik analizlerine yoğunlaşmakta ve AB ile üye ya da aday ülkenin gazetecilik kültürü üzerine oldukça sınırlı bir ilgi sunmaktadır. Bununla birlikte, en azından 2000’li yılların ikinci yarısına değin özellikle üye ülkelerin, AB merkezi (Brüksel) ile yurttaşlarının gündelik yaşam pratiklerinde önemli bir iletişim ağını kuramadıkları belirtilmelidir.

²¹ Bununla birlikte, AB’nin söz konusu kültürel kimlik oluşturma yönündeki politikalarının, 2004 genişleme döneminin ardından önemli bir değişime yol açtığı da belirtilmelidir. Çok vitesli, değişken geometri Avrupa anlayışından giderek kültürel sınırlarını korumayı amaçlayan bir kale Avrupa’sı düşüncesine geçilmesi tam da böylesi değişiklikleri oldukça anlamlı bir biçimde öne çıkartmaktadır. AB bütünleşmesinin esnekliğini açıklamak amacı ile kullanılan “çok vitesli” ya da “değişken geometri” Avrupa düşüncesi Haluk Özdemir’in (2012:307) belirlediği gibi, AB bütünleşme sürecinin esnekliğini mekân açısından da belirlemek amacıyla kullanılan bir terim oluşturmaktadır. Yaklaşımına göre, AB bütünleşme sürecinde ilerleyen ülkelerin birbirine baskı yapmaksızın ve diğerlerini beklemeksizin AB bütünleşmesinde ilerlemesini değişken geometri Avrupa düşüncesi oluşturur. 2004 genişleme döneminin ardından gelişen Kale Avrupa’sı düşüncesi ise Avrupa’nın kimlik ve kültüre dair sınırlarını korumayı amaçlayan bir proje olarak öne çıkmakta ve Türkiye tam da böylesi bir Avrupa için bir öteki olarak görülmektedir.

ile iletişim olanaklarını geliştirme ve gelecekteki meşruiyeti için ortak bir Avrupa kamusal alanını gerçekleştirebilme hedeflerine yönelmiştir. Avrupa ortak kamusal alanı için tıpkı ortak kimlik politikalarında da olduğu gibi, 1992 yılındaki Maastricht Antlaşması dönemi oldukça önemlidir. Gerçekten de, AB'nin bu tarihin ardından ortak kamusal alan algısını iki önemli, ancak birbiriyle önemli ölçüde çeliştiğinin söylenmesi gereken, proje oluşturmuştur. İlki, AB üye ülkelerinden bağımsız bir pan-Avrupa kamusal alanının oluşturulması ve ikincisi ulusal kamusal alanların Avrupalılaştırılması projeleri olarak da değerlendirilebilecek söz konusu projeler gittikçe ortak bir medya ve gazetecilik kültürünün oluşturulması çabalarıyla bütünleşmiştir.

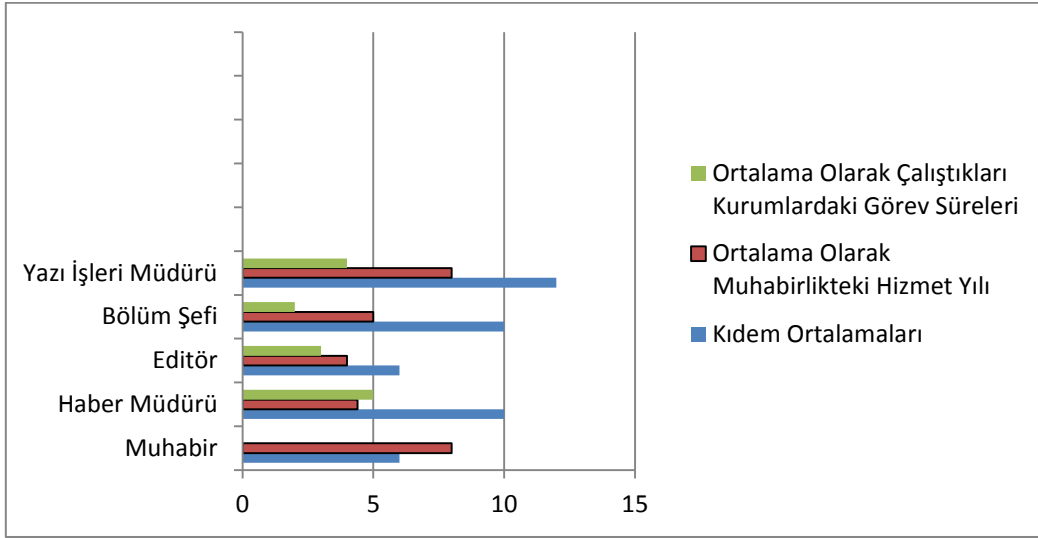
Kevin Featherstone (2003:8), Avrupalılaştırma teriminin bir dizi alanda yaygın olarak ve oldukça geniş bağlamlar içerisinde kullanıldığını bununla birlikte yapısal bir değişim sürecini içerdiğini belirler. Bu çalışmanın amaçları doğrultusunda söz konusu "yapısal değişim süreci" medya ve gazetecilik bağlamında ele alınacaktır. Featherstone'un belirlediği gibi; Avrupalılaştırma terimi özellikle sivil toplum örgütlerinin yapı ve rollerindeki bir değişim ve dönüşüm sürecini işaret etmektedir. Buna göre; Avrupalılaştırma tek başına ülke politikalarının ve tercihlerinin genel bir değişimini değil bununla birlikte üstelik söz konusu değişimin refakatinde gerçekleşen ve sivil toplum kuruluşları öncelikli olmak üzere bir dizi alana ve geniş bağlamlara yayılan bir süreci oluşturmaktadır. Bu çalışmanın tartışmaya açmayı amaçladığı Avrupalılaştırma süreci ise, ulusal dış politikanın Avrupalılaştırma sürecinde medyanın etkisiyle gerçekleşen söylemsel değişim ve dönüşüm sürecini içermektedir. Gerçekten de, Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri yalnızca ekonomik, siyasal ve bu ilişkilerin belirlediği yasal bir düzenleme süreci olarak bir makro anlatıyı değil aksine Ebru Oğurlu'nun (2013:53) belirlediği gibi Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkileri çift yönlü bir ilişkiyi oluşturmakta ve "tek taraflı imgeler kadar, karşılıklı tanımlamaları, algılamaları ve imgeleri de önemli kılmaktadır". Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri bireysel ve kolektif hafızanın birlikte harekete geçirildiği, geçmiş söylemlerin oluşturduğu bir söylem repertuarına yeni unsurların eklenmesiyle geliştirilen bir anlamlandırma süreci olarak da önem taşıdığı için medya ve iletişim eksenlerinin birlikte değerlendirilmesi gereken bir yapıyı oluşturmaktadır. Böylesi bir yapının önemli taşlarından birisi tam da gazetecilik kültürünün biçimlendirilmesi üzerinden gelişmektedir. Bu çalışma içerisinde, aday bir ülke olarak Türkiye'de gazetecilik kültürünün Avrupa ile bütünleştirilmesi sürecinin değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Gerçekten de, özellikle yatay Avrupalılaştırma sürecinin Türkiye'de medyanın var olan koşulları içerisinde nasıl karşılanabileceği aslında tam da gazetecilik kültürünün yeniden ele alınması üzerinden gerçekleştirilebilmektedir. Bu çalışmanın alan araştırması sürecinde, yukarıda da belirtildiği gibi, merkezi Ankara'da bulunan Diplomasi Muhabirleri Derneği üyeleri ile derinlemesine görüşme ve bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Likert Tutum Analiz Ölçeği'nin dikkate alınmasıyla gerçekleştirilen anket çalışması, diplomasi muhabirlerinin mesleki ve AB algılarının değerlendirilebilmesi için önemli bir kesit sunmaktadır. Bununla birlikte, görüşme ve anket uygulaması gerçekleştirilen diplomasi muhabirlerine dair genel bilgilerin verilmesi gerekmektedir. Aşağıdaki şekil 1 içerisinde, araştırma boyunca ulaşılan ve gerek derinlemesine görüşmenin gerçekleştirildiği ve gerekse anket çalışması gerçekleştirilen gazetecilere ilişkin genel bir bilgi verilmektedir. Bununla birlikte Türkiye'de gazeteciliğin ortak bir sorunu olarak mesleki kıdemlerindeki sürenin, görüşme yapıldığı tarihte içinde yer aldıkları kurumdaki çalışma sürelerine yansımadağı diğer bir biçimde ifade edildiğinde, deneyimlerine rağmen söz konusu deneyimin mesleki sürekliliği sağlamadağı belirtilmelidir. Gazetecilerin uzun süreli işsizlikleri aslında Türkiye'de gazetecilik kültürünün oluşamaması için önemli bir engel oluşturduğu söylenmelidir. Bu konu çalışmanın ilerleyen kısımlarında değerlendirilecektir.

Anket Çalışması ve Görüşme Yapılan Diplomasi Muhabiri. Muhabir, aynı zamanda çalıştığı kurumun internet sitesindeki diplomasi haberleri ile de ilgili çalışmalar sürdürmektedir.

Şema 1 içerisinde bu konuda genel bir değerlendirme yer almaktadır. Bununla birlikte, Türkiye’de diplomasi muhabirlerinin bir yandan medyanın genel ve aslında kronikleşmiş sorunlarından, en azından iletişim akademisyenleri kadar, kaygı duyarken diğer yandan söz konusu sorunların çözümlenebilmesi için öneri geliştirebilmekten gittikçe uzaklaşmaları dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda gazetecilerin, yeni bir yöntem önerisi geliştirebilmek yerine sorunları ya olduğu gibi kabul etmek ya da içselleştirme eğilimi içerisinde oldukları gözlenmiştir. Örneğin bir gazetecinin (Ulusal gazete, erkek, 9 yıllık muhabir ancak 1 yılı halen çalıştığı kurumda) anket soruları içerisinde yer alan “haberlerimde, haber kaynakları ve çalıştığım kurumdaki kaynaklardan herhangi bir baskı ve habere ilişkin bir yönlendirme asla gerçekleşmemektedir” sorusuna, gazetecilerin önemli bir bölümünün hayır yanıtını verdiği gibi, “hayır” yanıtını vermiştir. Ancak ve bu konuda bireysel olarak alabildiği önlem ya da izlediği yöntem sorulduğunda ise sorunu nasıl da içselleştirdiğini şöyle açıklamıştır: “her gazetenin ya da televizyon kanalının yansıttığı bir ideoloji olduğu gibi, kendi gazetem de bir ideolojisi ve bu çerçevede okuyucu kitlesi var. Sınırları çizilmiş bir kurumda, sınırların dışına çıkmak başka bir yerde iş aramamıza neden olur”. Gazetecilerin ideoloji algısı aslında habercilik mesleğinin sınırlarının belirlenmesinde oldukça etkili olmaktadır. Örneğin aynı gazeteci, “Türkiye’de gazeteci olmaya dair kısa bir açıklama istendiğinde” ise şu ifadeleri kullanmaktadır. “Belirli bir çıkar grubunun menfaatleri doğrultusunda haber yapmaktır gazetecilik”. Mesleğinde görece olarak “genç” gazetecilerin söz konusu sorulara vermiş olduğu sorunların içselleştirilmesi aslında kıdemli hatta gittikçe yönetici konumunda olan gazeteciler tarafından da yeniden üretilmektedir. Örneğin ulusal bir televizyon kanalında haber müdürü olarak (46 yaşında, 21 yıllık muhabir, 9 yıldır yönetici ve 5 yıldır halen çalıştığı kurumda bulunmakta) görev alan gazetecinin yanıtı, söz konusu “içselleştirilen sorunları” görünür kılmaktadır. Buna göre; “Türkiye’de özel sektör çalışanlarının yaşadığı iş ve ücret güvencesi gibi sorunlar gazeteciler için de geçerli”.

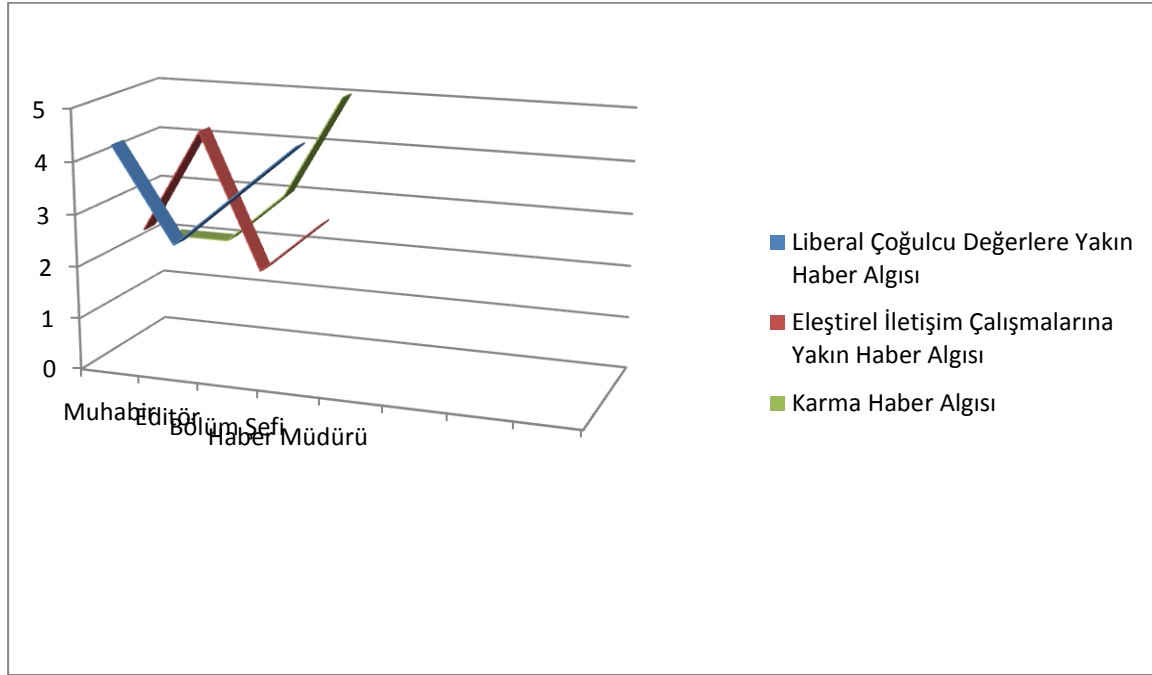

Şekil 1: Derinlemesine Görüşme Yapılan ve Anket Uygulanan Gazetecilerin Mesleki Statüleri ve Kıdemleri Karşılaştırması

Araştırma içerisinde görüşme yapılan, Diploması Muhabirleri Derneği üyelerinin gerek çalıştıkları kurum içerisindeki statüleri ve gerekse mesleklerindeki toplam hizmet yılları dikkate alındığında aslında daha önce de çalışma içerisinde belirtildiği gibi, deneyimlerinin yüksekliğine rağmen buldukları kurum içerisinde toplam hizmet süreleri ile kıyaslandığında oldukça sınırlı bir durum ortaya çıkmaktadır. Araştırma içerisinde her ne kadar, “yazı işleri müdürü”, “bölüm şefi” ve “editör” statüsündeki oranın yüksekliğinin araştırmanın da güvenilirliğine ilişkin durumu görünür kılmaktadır. Ancak, araştırma boyunca ortaya çıkan bu durumun Türkiye’de muhabirlik mesleğinin geleceğine ilişkin oldukça kaygı duyulması gereken bir sonucu da ortaya çıkarttığı belirtilmelidir. Gerçekten de, hizmet yıllarının görece uzunluğuna rağmen görüşmelerin yapıldığı dönem itibarıyla çalıştıkları kurumdaki görev sürelerinin oldukça sınırlı olması gazetecilerin uzun bir süre işsizlik süreci ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Bununla birlikte, en azından araştırmacı için dikkat çeken bir diğer durumu gazetecilerin, istihdam olanağı elde edebildikleri takdirde ideolojinin birbirinden farklı kompartımanlarında yer alan gazeteler arasındaki geçişleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda örneğin sol ideoloji tarafından beslenen bir gazeteden, büyük bir holdingin mülkiyetinde yer alan liberal hatta sağ ideoloji ile beslenen bir gazeteye transfer olan kadın gazetecinin durumu dikkat çekmektedir. Gazeteciye göre (34 yaşında, kadın, geçiş yaptığı gazetede haber müdürü); “Türkiye için benim yaptığım geçiş dikkat çekmekle birlikte olağan bir durumu özetlemektedir”. Gazetecinin “olağan” ya da “herkesin böyle yaptığı” söz konusu geçiş süreci en azından iki nedenden ötürü oldukça önemlidir. Gerçekten de, söz konusu ilk nedeni gazetecilerin mesleki güvensizliğini ortaya koymakta ancak gazetecilere ilişkin sivil toplum kuruluşlarına (dernek gibi) üye olabilen gazetecilerin yeni bir istihdam olanağına sahip olabildiklerini göstermektedir²². İkinci neden ise, birbirinden farklı ideolojilere ve dünya görüşlerine seslenen gazetelerde yer alabilmek bir bakıma “profesyonel” çalışma

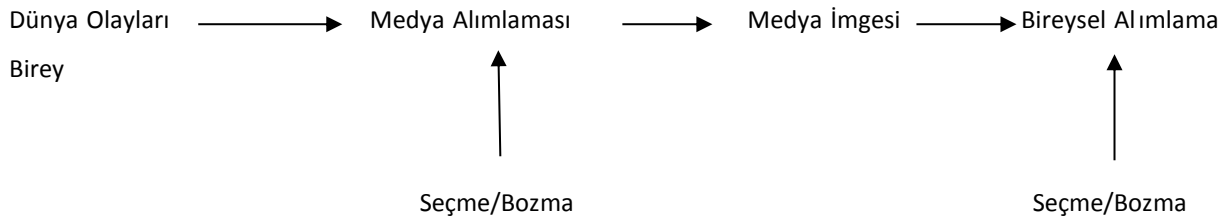
²² Makalede kullanılan “olanak” ifadesinin olumlu bir anlam taşımadığı belirtilmelidir. Gerçekte yukarıda yer alan “olanak” ifadesi aslında bir ironiyi vurgulamaktadır. Gerçekten de, bir alan uzmanlığı olarak Türkiye’de gazeteciliğin önemli sorunlarından birisi de birbirine yakın hatta aynı alanlarda yer alan gazetecilerin arasında giderek istihdam olanaklarının belirlenmesine dair bir işbirliğinin kurulduğu belirtilmelidir. Gazetecinin istihdam olanaklarının belirlenmesinde yakın arkadaş çevresinin etkin olabilmesi aslında bir yandan da medya sahiplerine karşı gazetecinin bir gücünün olmadığını ve kırılabilirliğini göstermektedir. Türkiye için böylesi bir durum aslında gazetecinin başından itibaren toplumsal güç ve iktidar odaklarına karşı korunmasızlığının da bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Sorunun ikinci boyutu ise, gazeteciliğin tam da profesyonelliği ile ilişkilidir.

pratiklerini gündeme getirmesine rağmen haber söylemlerinin belirlenmesinde halen muhabirin yerine yazı işlerinin belirleyici olmasını gündeme getirmektedir. Gerçekten de, araştırma boyunca görüşme yapılan bir haber müdürünün (36, Ulusal bir televizyon kanalında haber müdürü, erkek) belirlediği gibi; “bugün Türkiye’de haberin yayınlanması için muhabire artık neredeyse gerek bile yok. Hatta muhabirin getirdiği haber, yazı işleri tarafından öyle bir işlenir ki muhabir yayımlandıktan sonra yaptığı haberi tanıyamaz. Oysa haber muhabirin özel çabası tarafından yapılır ve onun fotoğrafı ile yayınlanır. Muhabir de sonra derdini anlatmaya çalışsın”. Ulusal bir televizyon kanalında haber müdürü olarak görev alan ve lisans eğitimi ile başlayan gazetecilik kariyerine haber müdürü olarak devam eden gazetecinin içinde yer almasına rağmen muhabir yerine henüz başından itibaren haberi belirleyen önemli bir unsur olarak yazı işleri müdürlüğünü koyması aslında haberin tam da kırılğan yapısını öne çıkartmaktadır. Gerçekten de, mesleki kariyerinde medya sektöründeki yaygın ifadesi ile “patronaj” içerisinde yer alabilmeyi amaçlayan gazeteciler için sorun yalnızca anlamlı bir haber hazırlamanın ötesine geçen, haber kaynakları, medya sahiplik yapısı ve yazı işleriyle de “iyi ilişkiler” kurmayı da gerektiren, boyutlara sahiptir. Bununla birlikte, araştırma içerisinde gazetecilerin söz konusu “özel çabalarının” tartışılması yerine genel bir görünümün tartışmaya açılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, diploması muhabirlerinin haber ve haber değeri kavramlarını algılama pratikleri anlamlı bir genellemenin oluşturulmasına katkı sunmaktadır. Şema 2 içerisinde, görüşme ve anket uygulaması gerçekleştirilen diploması muhabirlerinin haber değeri algıları yer almaktadır. Şema 2 içerisinde, muhabirlerin haber değeri algısını değerlendirebilmek amacıyla 3 ana eksen belirlenmiştir. İletişim çalışmaları içerisinde haber tasarımı için oldukça önemli olan, liberal çoğulcu ve eleştirel yaklaşımlar ile medyanın gündelik pratiklerinde her iki yaklaşımın birleştirilebileceği ara kesitlerin (karma) değerlendirilmesi üzerinden gerçekleştirilen araştırma içerisinde, muhabirin mesleki statüsü ile haber değeri algısı arasında doğrusal bir ilişki saptanmıştır. Muhabirin mesleki kariyeri ile haber algısının bir nedensellik oluşturulmasına rağmen gerçekleştirilen araştırma boyunca mesleki kariyerinde “yönetici” konumunu elde eden gazetecilerin haber değerlerinin de daha çok liberal çoğulcu yaklaşımın habere dair tasarımının içerisinde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Bununla birlikte, Diploması Muhabirleri Derneği üyelerinin söz konusu algısının gerçekte Amerika Birleşik Devletleri’nde diploması muhabirlerinin haber değeri algısını değerlendiren yakın dönemli bir çalışma ile oldukça yakın sonuçlar üretmesi, en azından bu çalışmanın yazarı için şaşırtıcıdır. Araştırma içerisinde, yukarıda da belirlenen üç ana eksen, gazetecinin habere dair algısının değerlendirilmesine yönelik ve iletişim çalışmalarında da karşılığını liberal çoğulcu ile eleştirel iletişim çalışmalarındaki haber tasarımlarında bulmaktadır. Buna göre haberin; “objektif”, “tarafsız”, “dengeli” ve medyanın “gerçeklere açılan pencere” olduğu yönündeki liberal çoğulcu yaklaşımın habere dair tasarımının iyi kurulmadığı yönünde eleştirildiği, eleştirel iletişim çalışmalarının öngörülleri bu çalışma içerisinde diploması muhabirlerinin haber algısı üzerinden tartışılmaktadır. Bununla birlikte, gerçekleştirilen araştırmada, sınırlı olmakla birlikte gazeteciler arasında her iki yaklaşımı bir biçimde birleştirebilmeyi amaçlayan gazetecilerin olduğu görülmüştür. Şema 2 içerisinde “karma” olarak isimlendirilen gruba söz konusu gazeteciler oluşturmaktadır. Gazetecilerin habere dair algıları derinlemesine görüşme içerisinde de değerlendirilmiştir. Ancak Türkiye’de diploması muhabirlerinin, araştırma içerisinde derinlemesine görüşme yapılan gazetecilerin %55’i gibi önemli bir oranının, habere dair algılarının ötesinde halen çalıştıkları kurumdaki politikaların önemli ölçüde dışında tutuldukları yönünde görüşleri bulunmaktadır. O denli ki, çalıştıkları kurumda yayın politikaları özellikle haber politikaları üzerine etkileri olmayan gazetecilerin gittikçe yazı işleri müdürlüğü ve üst yönetim tarafından belirlenen politikaları içselleştirmek zorunda kaldıkları belirtilmelidir. Bu durum ise yaptığı habere karşı gittikçe yabancılaşan bir gazeteci grubunun oluşmasına yol açmaktadır.

Şekil 2: Diplomasi Muhabirleri Derneği Üyelerinin Haber Değeri Algısı

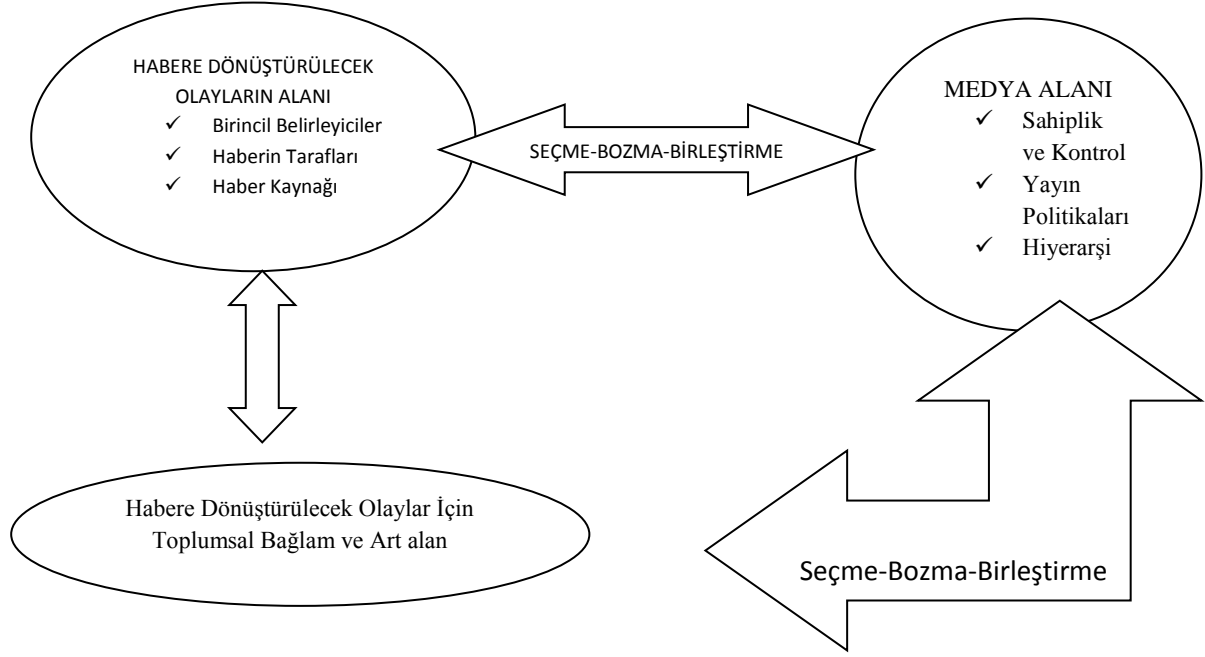
Türkiye’de diplomasi muhabirlerinin, içinde yer aldıkları yayın organlarına karşı önemli ölçüde güçsüz kalması aslında diğer uzmanlık alanlarına doğru da genişletilebilir. Bununla birlikte, özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nde gerçekleştirilen gazetecilik kültürü araştırmalarının Türkiye deneyimine oldukça yakın sonuçlar içerdiği belirtilmelidir. Haberin doğal bir enformasyon değil, üstelik dış haberciliğe ilişkin erken dönemli çalışmalardan itibaren vurgulandığı gibi, kültürel bir inşa olduğu dikkate alındığında gazetecilik kültürünün bu anlamda bir dizi benzerliği içermesi ve araştırmaların birbirine yakın sonuçlar elde etmesi, en azından bu araştırma için şaşırtıcı olmakla birlikte, olağan olarak da karşılanmalıdır. Özellikle dış habercilik pratikleri söz konusu olduğunda erken dönemli çalışmalardan itibaren söz konusu “haberin kültürel bir inşa” olduğu özellikle vurgulanır. Örneğin Johan Galtung ve Mari Holmboe Ruge’un (1965:65) çalışmasındaki haber iletişim zinciri şemalarında tam da böylesi bir inşanın önemli unsurlarını içermektedir.

Şekil 3: Haber İletişim Zinciri (Galtung ve Ruge, 1965:65).

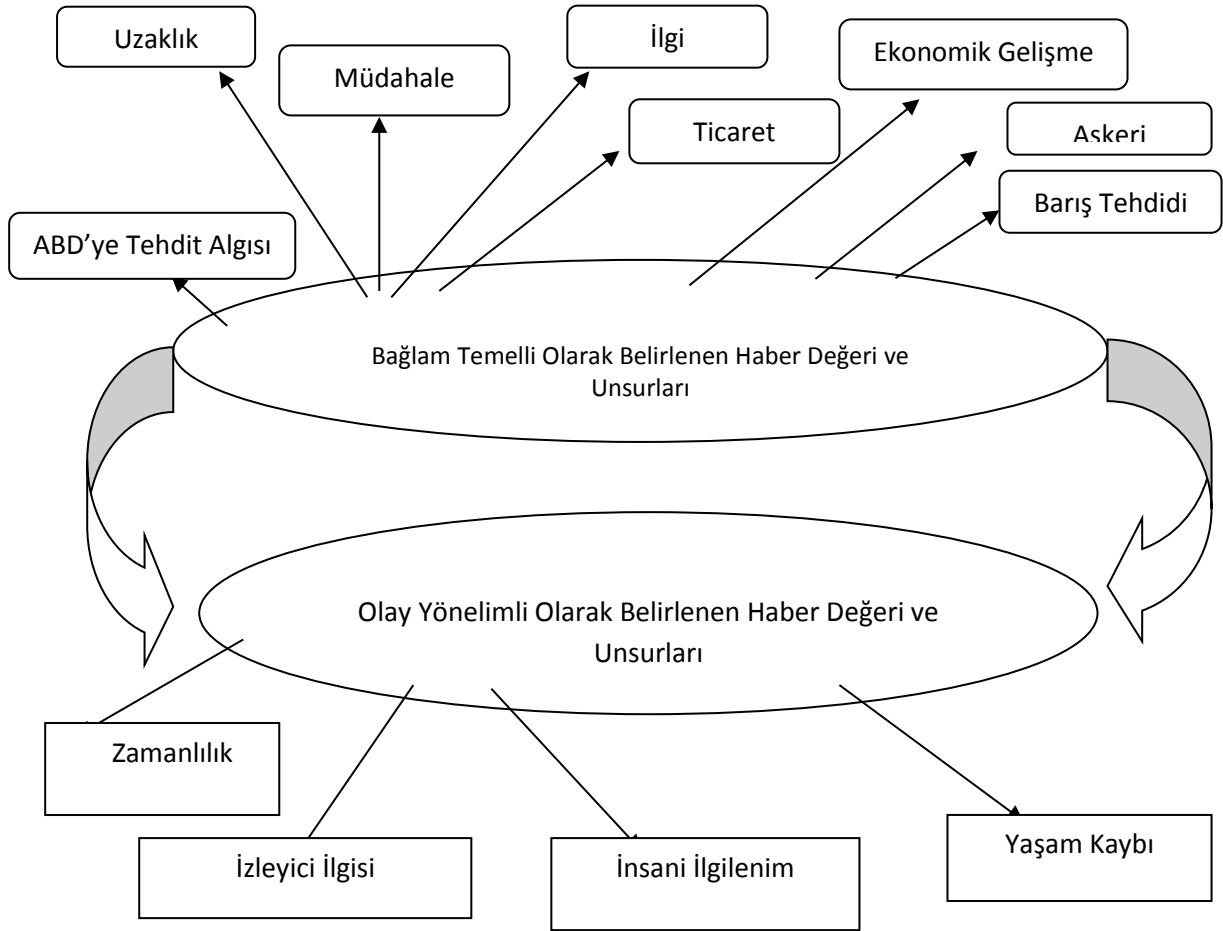
Kıbrıs, Kongo ve Küba krizlerinin, Norveç ulusal gazetelerindeki temsil pratiklerini, aslında dış haberciliğin yapısına dair bir genellemeyi amaçlayarak değerlendiren, Galtung ve Ruge (1965:74) dış haberciliğin aslında tam da bürokratik olarak yapıldığını ve sonuçta bir seçme – bozma ve birleştirme olarak öne çıktığını belirtir. Bu araştırma içerisinde özellikle diplomasi muhabirliği söz konusu olduğunda böylesi bir inşanın, en azından görüşme yapılan gazeteler içerisinde de, geçerli olduğu belirtilmelidir. Ancak, görüşme

yapılan gazetecilerden elde edilen veriler içerisinde bakıldığında söz konusu seçme-bozma ve yeniden birleştirme sürecinde iki önemli unsur vurgulanmalıdır. Diplomasi muhabirliğinin çalışma pratiklerini gittikçe belirleyen unsurların ilkinin, gazetecinin içinde yer aldığı kurum ve kurumun haber politikaları ikincisini ise dış haberciliğin özellikle ülke içi siyasal alanın bir devamı olarak öne çıktığı belirtilmelidir. Bu yönüyle bir değerlendirme yapıldığında Türkiye’de diplomasi muhabirliği için aşağıdaki şemanın önemli bir kapsayıcılığa sahip olduğu belirtilmelidir.

Şekil 4: Türkiye’de Diplomasi Haberciliğinin Yapısı ve Kurumsal Etkileşim (Araştırmanın Yazarı Tarafından Hazırlanmıştır).

Türkiye’de diplomasi haberciliği söz konusu olduğunda, Galtung ve Ruge’nin çizgisel modelinin yerine tüm boyutlarının birbiriyle ilişkisinin olduğu ancak her boyutta bir seçme, bozma ve yeniden birleştirme aşamasının gerçekleştiği farklı kesitlerden söz edilmesi daha doğru bir tutum olacaktır. Diplomasi muhabirlerinin, habere dönüştürülecek olaylarda etken bir özne olmak yerine bir dolayım aktörü olarak konumlandıkları dikkate alınmalıdır. Bu yönüyle, diplomasi muhabirlerinin içinde yer aldıkları kurumların yayın politikaları ile haberin okuyucusu / dinleyicisi / izleyicisi arasında bir dolayım aktörü olarak değerlendirilmesi gerekir. Şekil 4, diplomasi muhabirlerinin tam da böylesi bir dolayım aktörü olduklarını belirginleştirebilme adına hazırlanmış ve haberin kültürel bir inşa olduğu gerçeğini vurgulamayı hedeflemiştir. Bu açıdan bakıldığında, söz konusu seçme-bozma ve birleştirme eyleminin önemli bir unsuru olarak haber değerinin nasıl oluştuğunun ve daha da önemlisi nasıl tanımlandığının tartışılması gerekmektedir. Örneğin Tsan-Kuo Chang, Brian Southwell, Hyung-Min Lee ve Yejin Hong (2012:372-373) yakın dönemde gerçekleştirdikleri çalışmalarında, Birleşik Devletlerdeki dış haberlerin “bağlam” ve “olay” temelli olmak üzere iki ana belirleyene sahip olduğu belirtmektedir. Bağlam ve Olay temelli olarak tanımlanan haber değeri aşağıdaki gibi şema haline getirilebilir.

Şekil 5: Amerika Birleşik Devletleri'nde Dış / Uluslar arası Haber Değerini Etkileyen İki Unsur (Chang, Southwell, Lee ve Hong, 2012:373).

Amerika Birleşik Devletleri'nde egemen medyanın haber değeri kavramının uzun yıllardır değişmeksizin sürdüğünü belirleyen araştırmacılar, Birleşik Devletler'de haber değeri kavramının nerede ise hiç değişmediğini ifade etmektedir. Buna göre, 1988-2008 yılları arasında, dış haberlerin önemli bir kısmının aslında benzer bir haber değeri tanımı üzerinden yapılan değerlendirmeye göre dikkate alınarak yayınlanması en azından dikkat çekmektedir. Araştırmacılara göre, Amerika Birleşik Devletleri'nin haber değeri unsurlarını aşağıdaki ölçütler oluşturmaktadır.

Değerler	<u>Anlam Değeri</u>		<u>Uzlaşılabilir Değer Yüzde</u>		<u>Toplam Değer</u>
	1988	2008	1988	2008	1998-2008
İzleyici İlgisi	4,35	4,50	84,2	92,7	4,42
ABD'ye Tehdit	4,51	4,26	93,1	85,8	4,4
Zamanlılık	4,3	4,32	87	89,9	4,31
Dünya Barışına Tehdit	4,38	4,09	88,4	78,8	4,31
ABD Müdahalesi	4,29	4,07	88,1	82	4,25
Yaşam ya da Mülkiyet Kaybı	4,03	3,97	78,2	76	4,19
İnsani İlgilenim	3,91	4,01	71,08	80,06	4
Kültürel İlgisi	3,41	3,87	47,5	76,8	3,96
ABD'nin Ticari İlişkileri	3,01	2,76	30,9	30,1	3,61
Fiziki Uzaklık	2,48	2,4	16,3	20,1	2,9
Askeri Çıkarlar	2,41	2,05	13,7	9,7	2,44
Ekonomik Çıkarlar	1,99	1,87	3,3	4,6	2,25

Tablo 1: Amerika Birleşik Devletleri Dış Haber Yayıncılığında Süre Giden Haber Değeri (Chang, Southwell, Lee ve Hong, 2012:373).

Amerika Birleşik Devletleri'nde gazete editörlerinin haber değeri tercihlerine ilişkin araştırmanın yazarlarına göre, seçmiş oldukları değerler Yeni Dünya İletişim Düzeni ile oldukça yakından ilişkilidir. Ancak tablo 1'in incelenmesiyle görülebileceği gibi Amerika Birleşik Devletleri'ndeki editörlerin haber değeri kavramı ve bu anlamda tercihleri üstelik uzun bir süreye rağmen, aralarındaki sınırlı farklılıklar bir yana bırakılmak üzere, neredeyse değişmeksizin tekrar edilmektedir. Türkiye için gazetecilik kültürü ve haber değerinin biçimlendirilmesine ilişkin, herhangi bir çalışmanın olmaması²³ Türkiye'de gazetecilik kültürü ve daha önemlisi haber değeri kavramlarının karşılaştırılmalı olarak ele alınmasını önemli ölçüde etkilemektedir. Bununla birlikte; bu makalenin araştırma dönemindeki saptanan bulgular, Türkiye'de gazetecilik kültürüne dair genellenebilir bir sonuç üretmemesine rağmen, genel bir veri sunmaktadır. Gerçekten de araştırmanın devam ettiği dönemde derinlemesine görüşme yapılan, eş zamanlı olarak da hem akademisyen hem de uluslararası bir haber ajansının Türkiye temsilciliği görevinde bulunan, gazetecinin bu bağlamdaki durum değerlendirmesi oldukça önemlidir: "Türkiye'de gazetecinin artık örnek alabileceği gazeteciler kalmadı ki. Üstelik kendisini yetiştirmeyen, okumayan var olan dengelere göre konum alan ve aldığı konumu yeni dengeler söz konusu olduğunda terk eden bir gazetecinin, klişelerden öte bir gazetecilik yapabilmesi mümkün değildir."

²³ Avrupa Birliği gündeminin üstelik iletişim çalışmaları için oldukça anlamlı bir uzam oluşturmalarına rağmen konu üzerine gerçekleştirilen çalışmaların sıklığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın yazarının **Avrupa Birliği'ni Türkiye'de Okumak: Kültür, Kimlik ve Medya** çalışmasının özellikle üçüncü bölümü (2014) içerisinde Türkiye'de iletişim çalışmaları içerisinde Türkiye'de ulusal gazetecilik kültürü ve Avrupa Birliği haberleri üzerine genel bir değerlendirme yer almaktadır. Ancak bu çalışma içerisinde söz konusu kültürün oluşmasında özel bir kesit oluşturan diplomasi muhabirlerinin AB algısının tartışılması amaçlandığı için bu konuya girilmeyecektir.

Türkiye’de özellikle Avrupa Birliği gibi hem bireysel hem de kolektif hafızanın eş anlı olarak işlevsel olduğu ve bir bakıma söylemsel dönüşümün ancak geçmişin birikimi üzerinden gerçekleşebildiği bir ülkede, medyanın da Avrupa Birliği haberlerinde “klişelerden” öte bir durum tanımlaması yapabilmesinin, en azından kolay, olmadığı belirtilmelidir. Örneğin, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinde önemli bir süreci oluşturan 3 Ekim 2005 tarihindeki “tam üyelik” statüsü üzerinden üyelik görüşmelerinin başladığı dönemde, Türkiye’de ulusal medyanın söylemleri ile İngiliz, Fransız ve Yunan gazetelerindeki söylemlerle karşılaştırmalı olarak gerçekleştirilen Ralph Negrine, Beybin Kejanlıoğlu, Rabah Aissaoui ve Stylianos Papathanassopoulos’un (2008:55) çalışmasında aşağıdaki gibi tablo haline getirilebilmektedir.

Kodlanan Tema	Fransız Gazeteleri	İngiliz Gazeteleri	Yunan Gazeteleri	Türk Gazeteleri
Fransız Siyasal Yayılımı	107 %17			
Avrupa Birliği’nin kendisini tehdit eden farklı siyasal ve kimliksel sorunlarla yüzleşmesi	48 %8	11 %8		16 %3
Avrupa Birliği’nin parçalanmış kamusal alan deneyimi	58 %9	18 %13	37 %8	26 %4
Zina yasasının Avrupa Birliği hukuk düzenine olumsuz etkisi	18 %3	21 %15	5 %1	61 %10
Türk Yunan İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu	8 %2	8 %11	96 %21	42 %7
Türkiye’de insan hakları ihlalleri	17 %3	3 %2	69 %15	41 %7
Avrupa Birliği ve Türkiye’nin Uyumlu Olmaması	17 %3			
Türkiye demokrasisinin sorgulanması	21 %3			
Türkiye’nin, Avrupa Birliği katılım kriterlerini karşılayamayacak olması	17 %3			
Medyada Sunulan Problemlerin Toplamı	328 %53	61 %58	207 %46	186 %31
Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye bir şans vermesi	45 %7			
Türkiye’nin katılım müzakereleri	17 %3	20 %14		43 %7

koşullarını sağlayabilmesi için zorlanması				
Görüşme ve Zirve Haberleri	65 %10	18 %13	243 %54	107 %18
Lobi ve Halkla İlişkiler				34 %6
Görüşme sürecine etki eden ekonomik sorunlar, nüfus vb sorunlar		3 %2		35 %6
Kimin çıkarı		3 %2		35 %6
Avrupa Basınından Görünüm				31 %5
Türkiye'nin üyeliğine destek				30 %5
Yukarıdaki Unsurların Toplamı	455 %73	105 %73	450 %100	493 %82
Diğer	169 %27	39 %27	0	110 %8
Kodlanan Örneklerdeki Toplam Tema Sayısı	624 %100	144 %100	450 %100	603 %100

Tablo 2 : Türkiye'nin, Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Haber Çerçevesi (Negrine, Kejanlıoğlu, Aissaoui ve Ppathanassopoulos;2008:55).

Türkiye'nin, Avrupa Birliği üyelik görüşmelerinde medya söylemlerinin sıklıkla kullandığı haber temalarının dışında, Türkiye'de medyanın söylemlerin Avrupalılaşması'na dair öncelendiği ve dışladığı haber söylemlerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Paul Statham'ın (2007:463) da belirlediği gibi, Avrupa Birliği'ne dair iletişim çalışmalarında bu güne değin medyanın siyasal söylemleri taşıyan kanallar olarak değerlendirildiği ve gerçekleştirilen çalışmaların medyanın siyasal söylemleri taşıma kapasitesi ve temsil pratikleri üzerine yoğunlaştığı gözlenir. Oysaki özellikle Avrupa Birliği gibi, siyasal söylemlerin gündelik yaşam pratikleri içerisinde de yer edindiği bir alanda²⁴, medyanın giderek nerede ise tek başına siyasal aktör olarak

²⁴ Avrupa Birliği çalışmalarının ilk döneminden itibaren böylesi bir bütünleşme sürecinde tutumların belirleyicileri olarak gerçekleştirilen kuramsal çalışmalar içerisinde özellikle bilişsel hareketlilik kuramı, en azından bir dipnot içerisinde değerlendirilmelidir. Hakan Yılmaz ve Emre Erdoğan'ın (2012:15) çalışmalarında da belirtildiği gibi, Avrupa Birliği bütünleşmesine dair tutumların belirleyicileri arasında "bilişsel hareketlilik", "kimlik politikaları" ve "akılcı tercihler" olmak üzere birbirini önemli ölçüde tamamlayan üç yaklaşım oldukça kayda değer bir birikim sunmaktadır. Bu çalışma içerisinde, diğer iki yaklaşımın önemli olduğunun vurgulanmasıyla birlikte bu çalışmanın amaçları doğrultusunda, bilişsel hareketlilik yaklaşımı değerlendirilmelidir. Roland Ingelhart'ın 1970'li yıllar boyunca üzerinde çalıştığı bilişsel hareketlilik yaklaşımı, AB bütünleşmesinin daha çok ekonomik ve politik yönleri üzerine dursa da sosyal hareketliliğin de bireyleri kozmopolitan ağlara dahil etme noktasında önemli bir işlevinin olduğunu belirler. Eğitim ve kitle iletişimlerinin (özellikle yazılı basın) ulusun inşa sürecinde anlamlı bir rol üstlendikleri açık olsa da bu kez Avrupalılaşma üzerine de anlamlı bir katkı sunabileceğinin belirlenmesi dikkat çekmektedir. Eğitimin, Avrupalılaşma sürecine katkısı oldukça açık olsa da kitle iletişim araçlarının buradaki işlevi yeniden gündeme getirilmelidir. Ingelhart'ın (aktaran Yılmaz ve Erdoğan, 2012: 15) belirlediği gibi uzaktaki bir siyasal birime dair mesaj alabilme ve

işlevinin de değerlendirilmesi anlamlıdır. Özellikle siyasal aktörler ve daha genel bir kamusal alan deneyimi içerisinde önemli bir dolayım aktörü olarak konumlanan diplomasi muhabirlerinin tam da bir siyasal aktör olarak konumlanma pratiklerinin tartışılması gerekir.

Avrupa Birliği çalışmalarının, özellikle iletişim üzerine gerçekleştirilenlerin, son dönemi tam da böylesi bir muhabirin siyasal aktör olarak konumlanmasına dair pratiği bir yandan ulusal gazetecilik kültürü içerisinde tartışırken (Machill, Beiler ve Fischer, 2006:62)²⁵ diğer yandan, ulusal kamusal alanların Avrupalılaştırılmasına dair tartışmaların anlamlı bir tamamlayıcısı olarak ulusal gazetecilik kültürünün ele alındığı gözlenmektedir. Ulusal kamusal alanların Avrupalılaşmasına dair çalışmaların, tıpkı Avrupalılaşma sürecinin diğer boyutlarında da olduğu gibi, ulusal gazetecilik kültürü içerisinde (bu çalışmanın önceki bölümlerinde tartışılan) “yatay” ve “dikey” Avrupalılaşmanın boyutlarını ve sınırlarını belirlemek amacıyla giderek karşılaştırmalı olarak da gazetecilik kültürü üzerine yoğunlaştığı belirtilmelidir. Medyanın, ulusal dış politikanın Avrupalılaşmasını etkileyebilme potansiyeli, medyanın giderek siyasal bir aktör olarak siyasal konum alma biçimlerinin değerlendirilmesine doğru bir gelişim izlemiştir. Bu bağlamda, Elena Lazarou’nun (2013:194), basının daha da genişletildiğinde medyanın bir ülkenin Avrupalılaşma potansiyelini en az üç düzeyde etkilediğini belirlemesi oldukça önemlidir. Lazarou’ya göre medya; (a) **bir değişim vasıtası** olarak işlevseldir. Tercihleri, yerel ve uluslar arası çevrenin algılanışını farklılaştırarak, normları AB seviyesinden yerel seviyeye doğru içselleştirerek ve yeni kimliklerle bağdaşık söylemleri öne çıkartarak değiştirme kapasitesine sahiptir. (b) **medya, kimi örneğinde de gözlemlendiği gibi bir veto puanı olarak** da işleve sahip olabilmektedir. Yeni kimlik söylemlerini öne çıkartma ve tarihsel olarak kabul edilen iş yapma biçimlerini doğru hareket noktası olarak vurgulamaya karşı bir direnç geliştirerek, ülkenin Avrupalılaşmasının önüne geçebilir ya da böylesi bir süreci tam tersi bir yöne doğru dönüştürebilir. Son olarak (c) **medya, kendi içerisinde bir Avrupalılaşma öznesi olarak da bağımsız bir aktör konumundan** hareket edebilir ve AB merkezi ile yerel düzeydeki siyaseti bir bakıma önemli bir etkileşim kanalı olarak kullanabilir ki, medyanın son işlevi Avrupalılaşma özellikle yatay Avrupalılaşma yazınına oldukça etkilemiştir. Bununla birlikte, Türkiye’de medyanın son kertede bir dördüncü unsurundan söz etmek gerekmektedir.

Türkiye özelinde söz edilmesi gereken dördüncü unsuru, söylemsel bir Avrupalılaşma ekseninde değerlendirmek gerekmektedir. Söylemsel Avrupalılaşma; Avrupa Birliği iletişim çalışmaları içerisinde, daha genel bir düzeyde ülkenin belirlediği politika ve tercihler içerisinde ele alınmakta ise de²⁶, medyanın “meta analizi” içerisinde değerlendirilebilecek boyutlara sahiptir. Bu doğrultuda, Avrupa Birliği üye ve aday ülkelerin

---

yorumlayabilme gücünü kazanması ancak kitle iletişim araçları ile olanaklıdır. Ancak tam da bu noktada medyanın ve özellikle Avrupa Birliği’ne dair haberlerin önemli bir aktörü olarak diplomasi muhabirlerinin kişisel algıları düzeyinde Avrupa Birliği tutumlarının önemli olduğu belirtilmelidir.

²⁵ Aslında yazarların da belirlediği gibi Avrupa Birliği genelinde ortak bir medya deneyiminin kurulmadığı gibi ortak bir gazetecilik kültürünün oluşturulabilmesinden de söz edebilmek mümkün değildir. Bu nedenle, gazetecilik kültürüne dair yapılan çalışmalar daha çok Avrupa kamusal alanı deneyimi içerisinde ulusal gazetecilik kültürünün değerlendirilmesi ve tartışılmasına yol açmaktadır.

²⁶ Örneğin Machill, Beiler ve Fischer’in (2006:70) çalışmalarında belirtildiği gibi, ülkelerin dış politikaları ile medyanın Avrupa Birliği ilgisi aslında bir nedensellik oluşturmasa da, bir ilgi oluşturmaktadır. Örneğin Almanya’nın Avrupa Birliği politikalarını önemli ölçüde desteklemesi Alman medyasında da AB haberlerine dair önemli bir ilginin olduğu belirtilmelidir. Almanya’nın AB ilgisinin İspanya’da da kısmen farklılıklara rağmen devam etmesi İspanya medyasının da AB haberleri ile önemli ölçüde ilgilenmesine yol açan anlamlı bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Buna karşılık olarak, Hollanda, İtalya ve Belçika medyasının ise AB haberlerine karşı daha az ilgi göstermesi ülke politikalarının da benzeri bir ilgisizliği üzerinden değerlendirilebilir. İngiltere’nin ise AB haberlerine karşı ilgisinin, önemli ölçüde İngiltere iç politikasını ilgilendiren süreçlerde canlandığı yine yazarlar tarafından belirlenmiştir. Bununla birlikte, yukarıda yer alan “meta analiz” ifadesi Türkiye medyasında AB temsilinin kendi içerisinde çelişkili bir süreklilik oluşturması ile ele alınmaktadır.

medya deneyimleri ile Türkiye’de medyanın Avrupa Birliği algısının karşılaştırmalı olarak değerlendirilebileceği bir uzamın zaten oluştuğu belirtilmelidir. Bir önceki dipnot (23) içerisinde de belirtildiği gibi, AB gündemi söz konusu olduğunda ülkelerin Avrupa Birliği algısının medyanın söylemlerini önemli ölçüde etkilediği gerçekleştirilen araştırmalar ekseninde gözlenmektedir. Örneğin, Machill, Beiler ve Fischer’in (2006:71) çalışmalarında tartışıldığı gibi ulusal politikaların bir yansıması olarak medyanın söylemsel Avrupalılaşma ekseninde önemli bir sürekliliğin olduğu söylenmelidir. Tablo 3 içerisinde, AB üyesi 15 ülke medyasının karşılaştırmalı olarak AB gündemini ele alma biçimleri ve söylemsel Avrupalılaşmaya dair karşılaştırma sunulmaktadır.

AB Üyesi Ülkelerin Medya Karşılaştırması	AB Haberlerine Dair, Diğer AB Üyesi Ülkelerle Karşılaştırıldığında Haber Yoğunluğu			Diğer AB Ülkeleri ile Karşılaştırıldığında Genel Olarak Avrupalılaşma Eğilimi	AB Üyesi Diğer Ülkelerin Medya Kuruluşları ile Karşılaştırıldığında Avrupalılaşma Eğilimi
	AB Gündemi	AB Yandaşlığı	Diğer AB Ülkeleri		
Avusturya		■	■	İlımlı	▲
Belçika	▼			Düşük	
Almanya	▲	■	■	Yüksek	▲
Danimarka	▲	■		Yüksek	▼
İspanya	▲	▼		İlımlı	
Fransa	■	■	■	İlımlı	▲
Finlandiya	▲			Yüksek	▼
İngiltere	▼	■	▼	Düşük (özel örnek)	▲
Yunanistan			▼	Düşük	■
İtalya	▼		▼	Düşük	▼
İrlanda			▼	Düşük	▼
Lüksemburg					
Hollanda	■	▲	■	Yüksek	
Portekiz					▼
İsveç			▲	Yüksek	▼

Şekillerin Anlamları:

▲ : Yüksek   ■ : İlımlı   ▼ : Düşük   ■ : Boş Hücre: Değerlendirme Yapılabilecek Veri Yok.

Tablo 3 : Haberlerde Avrupalılaşm Sürecinin Ulusal Medya Farklılıkları Genel Karşılaştırılması (Machill, Beiler ve Fischer, 2006:73).

Avrupa Birliği aday ülkeleri genelinde gerçekleştirilen 2006 yılı sonuçlarının yer aldığı Tablo 3, aslında ülkelerin Avrupa Birliği desteklerinin önemli bir belirleyicisi olarak erken dönemli bir kuramın halen geçerli olduğunu göstermektedir. Ülkelerin Avrupa Birliği'nin bütünleşmesinden sağladığı yararın son kertede AB bütünleşmesine dair tutumların belirlenmesinde önemli bir belirleyen olduğu (Yılmaz ve Erdoğan; 2012:26) göz önüne alındığında, ülke politikalarındaki söz konusu olumlu düşüncelerin medya ve kamusal alanda da karşılığını bulabileceği belirtilmelidir. Bununla birlikte, Alessio Cornia, Julia Lönnendonker ve Pia Nitz'in (2008:494) çalışmalarında da isabetle belirtildiği gibi özellikle Avrupa Birliği gündemi söz konusu olduğunda, ülkelerin medya sistemlerinin, ulusal gazetecilik kültürünün ve ulusal iletişim siyasalarının eş anlı olarak etkili olduğu bir uzamın açıldığı belirtilmelidir²⁷. Türkiye'de ise ortak bir ulusal gazetecilik kültürünün tartışılmasının hemen öncesinde özellikle Avrupa Birliği gündemi içerisinde medyanın bir dolayım aktörü olarak konumunun tartışılması gerekmektedir.

Bu makalenin araştırma dönemi içerisinde derinlemesine görüşme yapılan diplomasi muhabirlerinin, bir öz düşünüm süreci olarak Avrupa Birliği algıları tam da söz konusu ulusal gazetecilik kültürünün belirlenebilmesi adına görüşmelerin önemli bir gündemini oluşturmuştur. Buna göre, derinlemesine görüşme yapılan ve anket uygulanan diplomasi muhabirlerinin aralarındaki farklılıklara rağmen nerede ise ortak uzlaşa sağladıkları tek unsur, içinde yer aldıkları kurumun gücüne karşı kendilerini güçsüz olarak algılamaları oluşturur.

Muhabir ve İçinde Yer Aldığı Kurumla İlişkisi	Katılıyor	Kısmen Katılıyor	Katılmıyor
Yayın Politikalarının Belirlenmesinde Etkisi Bulunmakta, Fikri Alınmaktadır	22	36	42
Çalıştıkları Kurum İçerisinde Haberlerine Müdahale Edilmemekte ve Özgür Olarak Çalışma Olanaklarına Sahiptirler	28	42	30
Çalıştıkları Kurumlar İçerisinde Mesleki Yükselme Olanığına Sahiptirler	26	41	33

Tablo 4 : Araştırma Sürecinde Diplomasi Muhabirlerinin, Çalıştıkları Kurumla Olan İlişkileri (N: 100)²⁸

²⁷ Bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin gerçekte ulusal gazetecilik kültürlerinin uyumlaştırılmasına dair bir dizi politikayı uygulamaya koyduğu belirtilmelidir. Avrupa Birliği'nin ortak bir gazetecilik kültürünün en azından kuramsal olarak inşasını izleyen politikaların gittikçe gazetecilik pratikleri, profesyonel standartlar ve etik sorunlar temelinde izlenen ve ülkelerin birbirinden farklılaşan siyasal, hukuki, ekonomik, sosyal, tarihsel, kültürel, dil bilimsel ve teknolojik parametreleri temelinde uyumlaşma amaçladığı gözlenir. Yakın dönemi içerisinde Avrupa Birliği tarafından finanse edilen "Adequate Information Management in Europe" projesi Avrupa Birliği'nin ortak bir gazetecilik kültürünün oluşturulabilmesine dair önemli bir projesi olarak görülmektedir (Cornia, Lönnendonker ve Nitz, 2008:495).

²⁸ Tablo 4 içerisinde derinlemesine görüşme yapılan muhabirler, yalnızca Ankara'da Diplomasi Muhabirleri Derneği üyelerinden oluşmamaktadır. Araştırmanın derinleşmesi ile gerçekleştirilen İstanbul'da (Hürriyet,

Tablo 4 içerisindeki verilerin değerlendirilmesiyle görülebileceği gibi, Türkiye’de muhabirin içinde yer aldığı kurumla olan ilişkisinin oldukça zayıf olduğu ve bu nedenle kuruma karşı önemli bir aidiyet oluşturmadığı görülür. Gazetecinin, içinde yer aldığı haber politikalarını etkileyememesi, ya da tabloda da izlenebileceği gibi oldukça sınırlı olarak etkileyebilmesi, haberin henüz başından itibaren kurum tarafından belirlenen politikaların dışında yer alamayacağını göstermektedir²⁹. Bununla birlikte; araştırma içerisinde görüşülen gazetecilerin, Türkiye’de gerek Avrupa Birliği özelinde ve gerekse daha da genel bir düzeyde bir iktidar sorunu olarak kurum ve muhabir arasındaki etkileşimde önemli bir endişenin varlığını, üstelik oldukça keskin bir biçimde, vurgulamıştır. Türkiye’de muhabirin, haber üretim sürecinde oldukça edilgin bir konumda yer alması aslında haber üretiminin henüz başından itibaren toplumsal güç ve iktidar karşısında da benzeri bir edilginlikle yansımaları bulmaktadır. Ankara’da görüşme gerçekleştirilen ulusal bir gazetenin haber müdürünün de söylediği gibi; “bu gazetenin çıkmasında muhabire neredeyse ihtiyaç bile yok, yazı işleri ihtiyaç duyduğu haberleri ajanslardan, diğer kaynaklardan rahatlıkla elde edebilir ve son söz, yazı işlerine aittir”. Ancak böylesi bir son sözün, yazı işlerine ait olması Türkiye’de iletişim çalışmaları içerisinde bu güne değin neredeyse hiç tartışılmayan farklı bir olguya daha işaret etmektedir. Haber sosyolojisine dair erken dönemli çalışmalarında Michael Schudson’un (2002:256) tartıştığı gibi; gazetecilerin “*pack journalism*”³⁰ eğilimi, haberlerin özellikle de toplumsal güç ve iktidar sahiplerinin önemli ölçüde müdahil olduğu haberler içerisinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Araştırma içerisinde görüşme yapılan diplomasi muhabirlerinin, Türkiye’deki ‘*pack journalism*’ (genel olarak tek kaynaklı habercilik olarak değerlendirilebilir) olgusunu doğal karşılaması ise, en azından bu çalışmanın yazarı için, oldukça şaşırtıcıdır. Gerçekten de, olayın tüm taraflarının görüşlerinin alındığı *double check* uygulamasının üstelik gittikçe doğal karşılanan ölçüde olmadığı bir habercilik deneyimi içerisinde, tek kaynaklı haberciliğin doğal karşılanması aslında yapısal yanlışlığın önemli bir unsuru olarak değerlendirilmelidir.

Sabah, Milliyet ve Zaman gazeteleri olmak üzere) medya kurumları ile dış haber sayfaları ve editörleri ile gerçekleştirilen görüşme sayısı da dâhil edilmiştir.

²⁹ Haber çalışmalarının özellikle 1990’lı yılların ardından gerçekleştirilen tartışmalar içerisinde, muhabirin içinde yer aldığı kurumla olan etkileşimi önemli bir tartışma uzamı oluşturmuştur. Paul Statham (2007:466), Avrupa Birliği gazetecilik deneyimini ve kültürünü; İngiltere, Fransa, Almanya, İspanya, Hollanda, İtalya ve İsviçre’de Avrupa Birliği muhabirleri ile gerçekleştirdiği görüşmeler üzerinden değerlendirirken, gazetecilik kültürünün ve ulusal medya sistemlerinin gazetecilik üzerine önemli bir etkisinin olduğunu belirler. Ancak, gazetecinin AB algısının da eş zamanlı olarak gazetecilik pratiklerini etkileyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmesi gerektiğini de belirtir. Statham (2007:470), gazeteciliğin “harici” ve “dâhili” belirleyenlerini karşılaştırdığı çalışması boyunca gazetecinin daha genel bir çerçevede medya mülkiyet sahipleri, siyasal partiler, siyasal elitler, çıkar ve baskı grupları olarak değerlendirdiği harici unsurların yanı sıra bizzat kendi algısının da AB haberlerini biçimlendiren önemli bir unsur olduğunu belirtir. Gazetecinin AB algısına göre, Avrupa Birliği’ne yaklaşım biçimlerinin “eğitimci”-“partizan” veya “ideolojik” olmak üzere Statham tarafından üç ana eksene ayrılmaktadır. Statham’ın belirttiği gibi gazetecinin içerisinde yer aldığı kurumun yayın politikaları ve ideolojisi, haberi etkileyen önemli bir unsur olmasına rağmen gazeteci için yine de özerk bir alan açılmaktadır.

³⁰ Schudson’un çalışmasında da yer aldığı gibi ilk kez 1972 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri’ndeki başkanlık seçimlerini değerlendiren Crouse’nin geliştirdiği “*pack journalism*” terimini kullanmaktadır. Haber sosyolojisi çalışmaları içerisinde erken dönemli belirlemenin ardından yapılan çalışmalar içerisinde de yaygın olarak kullanılan “*pack journalism*” terimi, gazetecilerin ortak haber kaynağını ya da aynı fikri kullanmaları ile gerçekleşmekte ve farklı haber kurumlarında yer alsa bile haberlerin ortak bir söyleme ve fikre dayanmasına yol açmaktadır. Bu anlamda, beraberinde etik sorunlara da yol açan *pack journalism* özellikle Avrupa Birliği haberleri gibi önemli bir uzmanlaşma gerektiren Avrupa Birliği haberleri alanında aynı açıdan geliştirilen habercilik pratiğine yol açtığı gibi aslında yapısal bir yanlışlığa da yol açmakta ve bir dizi etik sorunu doğurmaktadır. Bununla birlikte Türkiye’de gerçekleştirilen haber çalışmaları alanında söz konusu kavram tartışılmamaktadır. Bu nedenle kavramın ismi Türkçeleştirilememiştir. Ancak terim, “tek kaynaklı ya da tek açılı gazetecilik” olarak kullanılabilir.

Avrupa Birliği ülkelerinde gerçekleştirilen, diplomasi özellikle de Avrupa Birliği haberciliği çalışmaları içerisinde önemli ölçüde eleştirilen (aktaran Gleissner ve de Vreese, 2005:224) yapısal yanlılığın önemli bir boyutu tam da söz konusu tek kaynaklı / tek bakışlı gazetecilik pratiğinden kaynaklanmaktadır. Türkiye’de gazetecilik kültürünün önemli bir sorunu, aslında diğer uzmanlık alanlarına doğru genişletilebilirse de, özellikle Avrupa Birliği haberciliğinin önemli bir uzmanlaşma üzerinden kurulabilmesine rağmen ihtiyaç duyulan uzmanlaşmanın sağlanamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırma döneminde ortaya çıkan bir diğer gazetecilik eğiliminin ise diplomasi muhabirlerinin eğitimi için özel bir çabanın gösterilmemiş olmasındır. Gazetecinin çalıştığı kurumların, gazeteciler için hizmet içi eğitim olanağını sunmaması öte yandan siyasal iktidarın (Avrupa Birliği Bakanlığı ya da Dış İşleri Bakanlığı vb) oldukça sınırlı eğitim olanakları dışında yeni ve sürekli bir eğitim olanağını harekete geçirmemesi uzmanlaşmış muhabirliğin de gelişememesi sonucunu ortaya çıkartmaktadır. Örneğin Avrupa Birliği üye ülkelerinin yaygın olarak ifade edildiği gibi Brüksel Muhabirliği uygulaması, Türkiye için söz konusu olamamaktadır ve böylesi bir durum, ulusal bir gazetecilik kültürünün ve daha da genel bir ifadesi ile ülkenin dış politikasının, Avrupalılaşması önünde özel bir katkının sunulamamasına yol açmaktadır. Oysa Türkiye’nin Avrupa Birliği ilişkileri yalnızca ekonomik ve siyasal bir müzakere sürecinin değil bununla birlikte sürdürülebilir bir iletişim modeline de ihtiyaç duymaktadır.

5. Genel Değerlendirme ve Sonuç

Türkiye’nin, üstelik hem Cumhuriyet öncesi hem de Cumhuriyet tarihine eşlik eden, önemli bir anlatısı olarak kurduğu Avrupa Birliği ilişkilerinde ilk kez geliştirmeye çalıştığı Avrupa Birliği İletişim Stratejisinin böylesi bir ihtiyaçı, en azından son dönemde, vurgulaması önemlidir. Ancak söz konusu stratejinin Avrupa Birliği ilişkileri içerisinde önemli bir aktör olarak görölmesi gereken daha genel düzeyde medya ve özelinde diplomasi muhabirlerini siyasa dışına itmesi dikkat çekmektedir³¹. Oysa Avrupa Birliği içerisinde gerçekleştirilen gerek daha üst düzey AB merkezi içerisindeki karar alıcı ve gerekse daha mikro ve sınırlı ölçülerde sivil toplum kuruluşlarının özellikle gazetecilik kültürünün uyumlaştırılması ve söz konusu uyumun siyasa eliyle derinleştirilmesine yönelik bir dizi projeyi harekete geçirdiği belirtilmelidir. Çalışmanın daha önceki kısmında da belirtildiği gibi Avrupa Birliği’nin 2008 yılından itibaren merkezi kurumları eliyle sürdürdüğu “Adequate Information Management” projesi tam da böylesi gazetecilik kültürlerinin uyumlaştırılması adına dikkat çekmektedir.

Türkiye’de ise, Avrupa Birliği iletişim stratejisinin, henüz oldukça yakın bir tarihte uygulamaya konulmasına rağmen, eleştirilmesi gereken boyutunu tam da Türkiye’deki gazetecilik kültürünün, Avrupa Birliği ile uyumlaştırılmasına dair bir proje geliştirmemesi en azından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir. Türkiye’de diplomasi muhabirliğinin bir alt uzmanlık alanı olarak Avrupa Birliği Gazeteciliği eğitimlerinin başlatılması Avrupa Birliği medya çalışanlarının arasındaki yaygın isimlendirilmesiyle “Brüksel Gazeteciliğinin” oluşturulması ve eğitimlerin yaygınlaştırılması önemli bir başlangıç noktasının oluşması için anlamlı olacaktır.

Türkiye’nin tamamlanmamış bir modernleşme projesi olarak Avrupa Birliği üyeliği, iletişim ve medya çalışmalarının yeniden ancak bu kez farklı bir yöntem ve projeler üzerinden ele alınmasını bu kerte de, çalışmanın hemen başında alıntılandığı gibi, “dünyanın çehresini değiştirebilecek alan uzmanlarının” aktif olarak sürece dâhil edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışma, böylesi bir bakışın en azından tartışma düzeyinde ele

³¹ Türkiye’nin, Avrupa Birliği Bakanlığı eliyle 2010 yılından itibaren hazırlamaya çalıştığı ancak uygulamaya geçmesi mümkün olmayan AB İletişim Stratejisinin 2014 yılında yeniden gündeme getirildiği görölmektedir (<http://www.abgs.gov.tr>). Türkiye’nin çift taraflı olarak tasarladığı İletişim Stratejisi, AB ilişkilerinin gerek Türkiye ve gerekse AB düzeyinde ortak bir iletişim ihtiyaçı üzerinden eylem planını açıklasa da ortak bir kamusal alanın ya da ulusal kamu alanının Avrupalılaşmasının nasıl olabileceğine dair önemli bir projeyi geliştirmedeği görölmektedir. Bunun gibi Avrupa Birliği ile sürdürülebilir bir iletişim modelinin geliştirilebilmesini gittikçe sivil toplum ve özellikle gazetecilerin dışlanmasıyla nasıl kurulabileceği merak uyandırmaktadır.

alınması için bir davetiye çıkartmaktadır. Aslında bu çalışmanın yazımının devam ettiği dönem içerisinde yeni bir gelişme yukarıda bahsi geçen “davetiyenin” içeriğinin anlamlı bir biçimde doldurulmasını sağlamıştır. Bir yandan 2008 yılındaki küresel ekonomik krizin etkilerini halen yoğun olarak hisseden Yunanistan’da seçimin ardından iktidara gelen Syriza hareketine ve başbakan Aleksis Tripsas’ın (2015:17) belirlediği gibi “demokratik, sosyal olarak tutarlı ve özgür bir Avrupa için yolu açmanın” vaktinin geldiği yönündeki çağrısı gittikçe iletişim olanaklarını tam da yeniden kurgulanan bir Avrupa Birliği için harekete geçirmekte ve davetin içeriğini oluşturmaktadır. Ancak böylesi bir çağrının, Avrupa Kalesi’ne tam da karşısından bakan Ankara Kalesi’nden de görülmesi ve bu kez Avrupa Birliği’nin resmi olmayan marşının (Beethoven’ın 9. Senfonisi’nin son bölümündeki Neşeye Övgü melodisi) tam da müziğin ritminin bozulmaya başladığı 331. ölçü çizgisinde yeniden ele alınması üzerinden gerçekleştirilmesi gerekir. Gerçekten de, Slavoj Žižek (2015:85) söz konusu marşın 331. ölçüsünde devam eden ritmin bu kez Avrupa’nın yüzyıllardır karşılaştığı Türk Yeniçerilerinden esinlenen üflemeli çalgılar ve vurmali sazlar ölçüsünde önemli bir yapı bozuma uğradığını söyler. Aslında böylesi bir yapı bozumu, birbirini yanlış tanıyan kimi kez anlamakta zorlanan kimi kez en azından birbirini anlama çabası içerisinde bile olmayan iki tarafın nasıl da bir iletişim yoksunluğu içerisinde bulunduğunu göz önüne sermektedir. Melodiyi anlamlı kılacak olan ise birbirini tanıma ve anlama çabısından beslenen bir iletişim zenginliği değil midir?

KAYNAKÇA

- BICCI, Federica (2014). “Information Exchanges, Diplomatic Networks and the Construction of European Knowledge in European Union Foreign Policy”. **Cooperation and Conflict. Vol: 49(2)**. 239-259.
- CHANG, Tsan-Kuo, SOUTHWELL, Brian, LEE, Hyung-Min ve HONG, Yejin (2012). “A Changing World, Unchanging Perspectives: American Newspaper Editors and Enduring Values in Foreign News Reporting”. **The International Communication Gazette. Vol: 7(4)**. 367-384.
- CORNIA, Alessio, LÖNENDONKER, Julia ve NITZ, Pia (2008). “European Councils as First Encounters of Trans-European Media Communication?”. **Journalism. Vol: 9(4)**. 493-515.
- DAVISON, Andrew (2013). “Laiklik ve Türkiye’nin Kültürel Modernitesi: Türkiye’yi Avrupa’nın Belirlediği Kavramsal Mekâna Yerleştirmek”. **Türkiye’nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme ve Kimlik** içinde. Der: Fuat Keyman. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 35-49.
- DEDEOĞLU, Beril (2011). “Türkiye’de AB Karşıtlığı Küreselleşme Karşıtlığı İlişkisi”. **Uluslararası İlişkiler. Cilt: 7, Sayı: 28 (Kış 2011)**. 85-109.
- ERDENİR, Burak F.H (2010). **Avrupa Kimliği: Avrupa Birliği’nin Yarım Kalan Hikayesi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- FEATHERSTONE, Kevin (2003). “Introduction: In the Name of Europe”. **The Politics of Europeanization**. Ed: Kevin Featherstone ve Claudio M. Radaelli içinde. Oxford: Oxford University Press. 3-25.
- GALTUNG, Johan ve RUGE, Mari Holmboe (1965). “The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers”. **Journal of Peace Research. March 1965. Vol: 2(1)**. 64-90.
- GLEISSNER, Martin ve VREESE, H. Claes (2005). “News about the EU Constitution: Journalistic Challenges and Media Portrayal of the European Union Constitution”. **Journalism. Vol: 6(2)**. 221-242.
- HORSLEY, William (2008). “Europe: Media Freedom in Retreat”. **British Journalism Review. Vol: 19(2)**. 39-45.
- <http://www.abgs.gov.tr> (2014). “Türkiye’nin Avrupa Birliği İletişim Stratejisi”. 03.11.2014.
- <http://www.abgs.gov.tr> (2014). “Sayın Bakanımız Mevlut Çavuşoğlu’nun AP’nin 2013 Türkiye İlerleme Raporu’na Dair Kararı Hakkında Basın Açıklaması”. 31.05.2014.
- KAYMAS, Serhat (2014). **Avrupa Birliği’ni Türkiye’de Okumak: Kültür, Kimlik ve Medya**. Ankara: İmaj Yayınları.
- KEYMAN, Fuat (2013). “Giriş”. **Türkiye’nin Yeniden İnşası: Modernleşme, Demokratikleşme, Kimlik** içinde. Der: E. Fuat Keyman. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- KIMUNGUYI, Eva Polonska, KIMUNGUYI, Patrick (2011). “The Making of the Europeans: Media in the Construction of Pan-National Identity”. **The International Communication Gazette. Vol: 73(6)**. 507-523.
- LAZAROU, Elena (2013). “Ulusal Dış Politikanın Avrupalılaşmasında Ulusal Medyanın Rolü”. <http://www.baukem.bahcesehir.edu.tr>. 02.09.2014.(9:45)

- LUNDRGREN, Asa (2006). "The Case of Turkey: Are Some Candidates More European than Others". **Questioning EU Enlargement: Europe in Search of Identity**. içinde. Ed: Helene Sjursen. London and New York: Routledge Press. 121-141.
- MACHILL, Marcel, BEILER, Markus ve FISCHER, Corinna (2006). "Europe Topics in Europe's Media: The Debate About the European Public Sphere: A Meta Analysis of Media Content Analyses.". **European Journal of Communication**. Vol: 21(1). 57-88.
- NEGRINE, Ralph, KEJANLIOĞLU, Beybin, AISSAOUI, Rabah ve PPATHANASSOPULOS, Stylianos (2008). "Turkey and the European Union: An Anaylsis of How the Press in Four Countries Covered Turkey's Bid of Accession in 2004". **European Journal of Communication**. Vol: 23. No: 1. 47-68.
- OĞURLU, Ebru (2013). "Doğu-Batı Söylemleri Çerçevesinde Türkiye-Avrupa / Avrupa Birliği Algılamaları". **Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Vol: 6(2). 41-65.
- ÖZDEMİR, Haluk (2012). **Avrupa Mantiğı: Avrupa Bütünleşmesinin Teori ve Dinamikleri**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- ÖZKIRIMLI, Atilla (2004). **Tekelci Medyada Örgütsüz Gazeteci**. Ankara: İmge Kitapevi.
- PETER, Jochen ve de VREESE, Claes (2004). "In Search of Europe: A Cross-National Comparative Study of the European Union in National Television News". **The Harvard International Journal of Press / Politics**. Vol: 9(4). 3-24.
- PETER, Jochen ve VREESE, Claes H. de (2004). " In Search of Europe: A Cross National Comparative Study of the European Union in National Television News". **Press/Politics**. Vol: 9(4). 3-24.
- SCHUDSON, Michael (2002). "News Media as Political Institutions". **Annual Review Political Science**. Vol: 5. 249-269.
- SHORE, Chris (2000). **Building Europe: The Cultural Politics of European Integration**. New York: Routledge Press.
- STATHAM, Paul (2007). "Journalists as Commentatorsan European Politics: Educators, Partisans or Ideologues". **European Journal of Communication**. Vol: 22(4). 461-477.
- TOPUZ, Hıfzı (2003). **II. Mahmut'tan Holdinglere: Türk Basın Tarihi**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- TRIPSAS, Aleksis (2015). "Önsöz: Tüm Avrupa için Bir Model Olarak Yunanistan'ın Yıkılışı. Avrupa'nın Hak Ettiği Gelecek Bu mu?". **Avrupa Ne İstiyor: Avrupa Birliği ve Onun Hoşnutsuzlukları** içinde. Ed: Srecko Horvat ve Slavoj Zizek. Çev: Bora Vergili. İstanbul: Can İnceleme Yayınları. 11-19.
- YILMAZ, Hakan ve ERDOĞAN, Emre (2012). **Bizi Yanlış Tanıyorlar: Avrupalıların Türkiye ve Türkler Hakkındaki Algıları**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- ZİZEK, Slavoj (2015). "Türk Marşı". **Avrupa Ne İstiyor: Avrupa Birliği ve Onun Hoşnutsuzlukları** içinde. Ed: Srecko Horvat ve Slavoj Zizek. Çev: Bora Vergili. İstanbul: Can İnceleme Yayınları. 84-89.